ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Ζ'. ΑΡΙΘ. 78 | Ἐν Πειραιεῖ Ἰούνιος 1891 | ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΚΡΕΜΟΥ

ΝΑΞΟΣ

Ὅπως πλείστων ἄλλων ὅσων τῆς Ἑλλάδος μερῶν ἡ ἱστορία εἶναι ἐν τῷ γίνεσθαι, οὕτω καὶ τῆς Νάξου· οὐδὲ ὑπάρχει κἂν συνεχής τις αὐτῆς ἱστορία ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Διότι ἀπολεσθέντων τῶν συγγραμμάτων τῶν περὶ Ναξου παλαιῶν Ναξίων συγγραφέων Ἀγλαοσθένους[1] ἢ Ἀγλωσθένους[2] καὶ Ἀνδρίσκου καὶ Φιλτέα[3] καὶ τῶν Ναξίων ὡρογράφων[4], ἡ ἀρχαία αὐτῆς ἱστορία ἢ μᾶλλον ἀποσπασμάτια αὐτῆς δύνανται νὰ περισυναχθῶσιν ἐκ μόνων χωρίων ἄλλων συγγραφέων ἄλλον σκοπὸν ἐχόντων, ὅπερ ἐποίησαν οἱ ἐν τοῖς νέοις χρόνοις συγγράψαντες οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ ἧττον ἐπιτυχῶς, οἷον ὁ Γρύτερος[5], Ἔγγελος[6], Κούρτιος[7] καὶ εἴ τις ἕτερος. Αἱ δὲ παρὰ τοῖς μεσαιωνικοῖς συγγραφεῦσι περὶ Νάξου μαρτυρίαι μέχρι τῆς φραγκοκρατίας εἶναι τόσον ἐλλιπεῖς καὶ σπάνιαι, ὥστε οὐδὲ ἀποσπασμάτια λόγου τινὸς ἄξια δύνανται νὰ συλλεχθῶσιν. Χρονογραφία τις τῆς Νάξου ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν τῶν Φράγκων αὐτῆς ἡγεμόνων σχεδὸν λεπτομερὴς δύναται νὰ συντεθῇ ἔνθεν μὲν κατὰ τὰ ἀποκείμενα ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Ἑσπερίας, ὧν τινα καὶ ἐν Νάξῳ, καὶ μάλιστα τῆς Ἐνετίας ἐπίσημα ἔγγραφα, ἔνθεν δ' ἐκ συγγραφέων συγχρόνων ἢ μεταγενεστέρων τῆς φραγκοκρατίας, οἷοι ὁ Ζαβαρέλλας[8], ὁ Σωγῆρος[9], ὁ Κρίσπος[10], καὶ οἱ ἐν γένει περὶ Ἑλλάδος συγγράψαντες, οἷοι ὁ Βύχων[11], ὁ Ἐμερσών[12], ὁ Ἡρόλδος[13], ὁ Προκέσχιος[14], ὁ Ῥόσσιος[15], καὶ

1. «Νάξιοι δέ, ὡς Ἀνδρίσκος, ἔτι δ' Ἀγλαοσθένης ἱστοροῦσι» (Ἀθην. Γ' 14 (78). Ἐρατοσθ. Καταστερισμοὶ 30. Ὅρα C. Müller Fragm. hist. gr. IV p. 293, 302.

2. «..... εἴτε Νάξιοι κατὰ τὴν Ἀγλωσθένους δόξαν» (Πολυδ. Θ. 83.

3. C. Müller Fragm. hist. gr. IV p. 478. M. Ἐτυμ. 795, 14

4. «Οἱ μὲν γὰρ Ναξίων *ὡρογράφοι* λέγουσι» (Πλουτ. περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας ΔΣ'.). Ἄλλοι διορθοῦσι «χωρογράφοι, πατριογράφοι»· ὁ δὲ Ἡσύχιος ὀρθῶς ἀποφαίνεται· «ὡρογράφοι· ἱστοριογράφοι τὰ κατ' ἔτος πραττόμενα γράφοντες· ὧροι γὰρ οἱ ἐνιαυτοί».

5. Fr. Grüter. Dissertatio de Naxo insula. Halle 1833.

6. W. Engel: Quaestiones Naxiæ. Gottingen 1835.

7. E. Curtius: Naxos Ein Vortrag im wissenschaftlichen Vereine zu Berlin am 21 Februar 1846 gehalten. Mit einer Karte. Berlin, 1846. Μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Θεοδώρου Δαμαλᾶ τῇ προσθήκῃ ἀνασκευαστικοῦ ἐπιλόγου ἐν Ἀθήναις 1889.

8. G. Zabarella· Tito Livio Padovano. Padova 1669.

9. Sauger: Histoire nouvelle des anciens ducs et autres souverains de l' Archipel avec la description des principales isles et des choses les plus remarquables qui s' y voyent encore aujourd' hui. Paris 1698 καὶ 1699.

10. Crispi: Albero genealogico ed istorico della famiglia de Signori Crispi. Messina 1797.

11. I. A. Buchon: Recherches et matériaux pour servir à une histoire de la domination Française dans les provinces démembrées de l' empire Grec etc. Paris 1841. Tom. 1 σελ. 352. Πρὸς δὲ τούτοις ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ αὐτοῦ: Chroniques étrangères relatives aux expéditions Françaises pendant le XIIIE siècle.

12. J. Emerson: The history of modern Greece. London 1830. Tom. 1 σελ. 104. Καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ αὐτοῦ: «Letters from the Aegean T. 2 σελ. 161 ἐφεξῆς.

13. Herold: Beitrage zur Kenntniss des griechischen Volks σελ. 141

14. A. Prokesch: Denkwüvdigkeiten τ. 11, σελ. 68.

15. L. Ross: Inselreisen τ. 1 σελ. 27 ἐφεξῆς. Ὁ αὐτὸς κατέστησε γνωστὰ τρία ἔγγραφα τοῦ προτελευταίου δουκὸς Ἰωάννου Κρίσπου τῶν ἐτῶν 1523, 1542 καὶ 1563 ἐν ταῖς Abh. d. Philosophisch. Philol. Classe

πρὸ πάντων ὁ Βουρσιανός[16]. Ἐκ δὲ τῶν ἀνεκδότων γνωστὸν εἶναι πρῶτον τὸ χρονικὸν τῆς Νάξου ὑπὸ Λιχτέλου[17], ὅπερ κεῖται ἔτι ἀνέκδοτον ἐν Νάξῳ, καὶ δεύτερον τὸ νῦν ὑπ' ἐμοῦ ἐκδιδόμενον[18], περὶ οὗ λεκτέον καὶ τινα πλείω προτεταγμένα αὐτοῦ καὶ ἄλλα ἐν τέλει αὐτοῦ προσηρτημένα.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος χειρογράφου διεῖλε τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ εἰς *δύο μέρη* προτιθέμενος ἐν μὲν τῷ *πρώτῳ* (σελ. 1 — 73) νὰ συγγράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς Νάξου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ *δευτέρῳ* (σελ 73 — 88) νὰ περιγράψῃ τὴν νῆσον ἤ, ὅπως γράφει αὐτός, τὴν *φυσικὴν ποιότητα* αὐτῆς. Ἀλλὰ ἡ μὲν ἱστορία τῆς Νάξου εἶναι ἐλλιπὴς παρ' αὐτῷ, ἡ δὲ περιγραφὴ ἐλλιπεστάτη. Ἐκτείνεται δὲ ἐν αὐτῷ ἡ ἱστορία τῆς Νάξου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1791. Τὸ προκείμενον ἡμῖν χειρόγραφον εἶναι ἢ ἀπαιδεύτου μετάφρασμα ἢ ἀμαθοῦς ἀντιγραφέως, διότι γέμει σολοικισμῶν, βαρβαρισμῶν, κακῶν στίξεων, ψευδῶν παραπομπῶν, πλημμελῶν χρονολογιῶν, καὶ πρὸ πάντων ἀνυπάρκτων κυρίων ὀνομάτων, ὧν ἐλάχιστα ἐκ τῶν παμπλείστων τάδε: Ἀλοΐδες ἀντὶ Ἀλωάδαι· Ἰφιμηδία ἀντὶ Ἰφιμέδεια· Ἀλοέου ἀντὶ Ἀλωέως· Παγκράτη ἀντὶ Παγκράτις· Ἀγασσάμενος ἀντὶ Ἀγασσαμενός· Ἀλόεος ἀντὶ Ἀλωεύς· Ἄτος ἀντὶ Ὤτος· Θαλαλέου ἀντὶ Θαλλελαίου ἢ Θαλελαίου· Λεύκιπον ἀντὶ Λεύκιππον· Σμάρδιος ἀντὶ Σμέρδιος· Φωκαϊκοῖς ἀντὶ Φωκικοῖς· Ἴκαρον ἀντὶ Οἴναρον· Οἰνοποιὸν ἀντὶ Οἰνοπίωνα· συναστερισμοὺς ἀντὶ Καταστερισμοὺς τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἐρατοσθένους· Κορώνην ἀντὶ Κορωνίν ἢ Κορωνίδα· Κλεῖδαν ἀντὶ Κλείδην· Θεοκλῆν ἀντὶ Θουκλῆν, ὅπως κεῖται παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ· Διόγνωτον ἀντὶ Διόγνητον· Ἐρυθρίων ἀντὶ Ἐρυθραίων Μαγίας ἀντὶ μαγείας· Πολυλίχιδα ἀντὶ Πολυτειχίδες· Λύγδαμον ἀντὶ Λύγδαμιν· Μεγαβύζου ἀντὶ Μεγαβάτου· Ἰωνίων ἀντὶ Ἰώνων· Ἐρετρίαν ἀντὶ Ἐρέτριαν· Ἑλλήσποντα ἀντὶ Ἑλλήσποντον· Θάσσον ἀντὶ Θάσον· Ἔστερ κεφ. 10, 5, ἀντὶ Ἐσθὴρ Γ, 13· Ἀσσούερας ἀντὶ Ἀσσουῆρος (ὅρα Ἔσδρα Δ', 6)· τῆς Θρᾴκης ἀντὶ Θεσσαλίας· Ἑλλήνιος ἀντὶ Ἑλλάνικος· Μάνδαιον ἀντὶ Μίνδαρον· Μῆχος ἀντὶ Μῆλος· τὸν Αἰγὸν ποταμὸν ἀντὶ τοὺς Αἰγὸς ποταμούς· Πόλλιος ἀντὶ Πόλλις· Γονάτα ἀντὶ Γονατᾶ· Ἰλλύριδα ἀντὶ Ἰλλυρίδα. Περὶ δὲ τῶν πλημμελῶν χρονολογιῶν καὶ ἄλλων τινῶν ἀξίων σημειώσεως ἔσται λόγος ἐν τέλει μετὰ τὸ χειρόγραφον.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ χειρογράφου συνέταξε κατὰ τὰς ἑλληνικὰς πηγὰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς Νάξου· ἀλλὰ πολλὰ χωρία τῶν παλαιῶν συγγραφέων οὐδαμῶς ἔλαβε πρὸ ὀφθαλμῶν· τὸ δὲ παράδοξον ὅτι οὐδαμοῦ φαίνεται ποιούμενος χρῆσιν λατινικῶν πηγῶν, καίτοι ἦν, ὡς φαίνεται, κληρικὸς τοῦ δυτικοῦ θρησκεύματος, οὗτινος οἱ ὀπαδοὶ ὡς ἐπὶ πλεῖστον γινώσκουσι καλῶς τὴν λατινικήν· ἐξ οὗ ἔχει τις εἰκάσαι ὅτι ἦν πιθανῶς ἐκ τῶν ἰθαγενῶν Ναξίων καθολικῶν, οἵτινες ἐλάχιστον ἴσως ἠσχολοῦντο περὶ τὴν λατινικήν. Ἐγίνωσκεν ὅμως ὁ συγγραφεὺς τὴν *ἰταλικὴν* καὶ τὴν *γαλλικὴν* μνημονεύων ἄλλων τε καὶ τῶν Γάλλων τοῦ Δακιέρου[19], τοῦ γνωστοῦ μεταφραστοῦ καὶ ἐκδότου τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Λαυρεντίου Ἐχάρδου[20] καὶ ἄλλων. Ἡ ἀξία τοῦ χειρογράφου κεῖται κυρίως ἐν τῇ τουρκοκρατίᾳ, ἔνθα ὑπάρχουσι πράγματα ἀναγόμενα εἴς τε τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν περιγραφὴν τῆς Νάξου καὶ πρὸ πάντων εἴς τε τὴν ἐνιδρυσιν ἐκεῖ τῶν δυτικῶν ἐκκλησιαστικῶν ταγμάτων καὶ εἰς τὰς σχέσεις αὐτῶν καὶ τῶν δυτικῶν ἐν γένει πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἱστορίᾳ τῆς νήσου ἀπαντῶντα, δι' ὃ πρὸ ἐκρίναμεν αὐτὸ ἄξιον ἐκδόσεως. Ἰδοὺ τὸ χειρόγραφον.

d Königl, Bayerischen Akade. d. w. Τομ. II 1836 σελ. 160 ἐρεξῆς Τοῦ αὐτοῦ δουκὸς ἐπίσημον ἐπιστολὴν κατεχώρισα μεταπεπερασμένην ἐκ τοῦ λατινικοῦ ἐν Ἀπόλλωνος ἔτει Γ' 1890 ἀριθ. 63 σελ. 970 — 975.

16. C. Bursian: Geographie von Griechenland. 1868 — 1872. Τόμ. II. σελ 489—496.

17. P. Iga Lietle: Description de Naxie île considèrable dans les Cyclades. Ἐν χειρογράφῳ κεῖται τὸ σύγγραμμα τοῦ Λιχτέλου παρὰ τοῖς δυτικοῖς μοναστὰῖς ἐν Νάξῳ, οὗ ἀντίγραφον ἔλαβε καὶ ὁ ἀοίδιμος ἱστορικὸς Κάρολος Ὅπριος.

18. Τὸ νῦν ὑπ' ἐμοῦ ἐκδιδόμενον φέρει ἐπιγραφήν: «Ἱστορία καὶ περιγραφὴ τῆς Νάξου» ἐκ σελ. 88 εἰς 4ον. Κατέχει αὐτὸ ὁ Ἰ. Ἰω. Βαρότζης, ὅστις καὶ βραχείας τινὰς ὑποσημειώσεις προσεθήκεν, ὡς δῆλον ὑπὸ τὸ ἐκδιδόμενον κείμενον τοῦ ἀνωνύμου συγγραφέως, ὅστις φαίνεται δυτικὸς τὸ θρησκευμα· ἴσως δὲ ἦν καὶ κληρικός. Παρέσχε δέ μοι τὸ χειρόγραφον πρὸς ἐξέτασιν ὁ καλός μοι μαθητὴς Ἰωάννης Μαρκόπουλος.

19. Dacier.

20 Laurent Echard, ὅστις μετέφρασεν ἐκ τῆς ἀγγλικῆς ἱστορίαν τῶν Ῥωμαίων.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΝΑΞΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ

§. 1. Ἡ νῆσος, τῆς ὁποίας ἐπιχειρίζομαι τὴν ἱστορίαν, εἶχεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ ὄνομα *Στρογγύλη* διὰ τὸ σχῆμα της, τὸ ὁποῖον εἶνε σχεδὸν στρογγύλον Οἱ *Ἀλωάδαι* τὴν ὠνόμασαν ἔπειτα Δίαν ἢ τὴν νῆσον τοῦ θεοῦ ἴσως διὰ τὸ εὐτυχές της κλίμα καὶ διὰ τὴν μεγάλην της εὐκαρπίαν. Ἡ περισσὴ ποσότης καὶ ἐξαίρετος ποιότης τῶν κρασίων της τῆς ἐπροξένησε τὸ ὄνομα *Διονυσία* παρμένον ἀπὸ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Βάκχου, τὸ ὁποῖον ἔδωσε τόπον τέλος πάντων εἰς τὸ ὄνομα *Ναξος*, τὸ ὁποῖον τῆς ἐδόθη ἀπὸ τοὺς Καρίους, οἱ ὁποῖοι ἐκαταστήθησαν ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ βασιλέως Νάξου ἢ Ναξίου Ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος λέγει ὅτι τὸ ὄνομα Νάξος καταγεται ἀπὸ μίαν φοινικικὴν λέξιν, ὁποῦ σημαίνει *θυσιάζω*. Αὐτὸ τὸ ὄνομα ἴσως κατάγεται ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν λέξιν νῆσος δωρικῶς νᾶσος ὡς νῆσος μὲ ἀντονομασίαν.

2 Οἱ πρῶτοι κάτοικοι ταύτης τῆς νήσου ἦσαν *Θρᾶκες*.

Κατὰ τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην Βούτης ὁ υἱὸς τοῦ Βορέου βασιλέως τῆς Θρᾴκης ἠθέλησε νὰ θανατώσῃ μὲ ἐπιβουλὴν τὸν ἀδελφόν του Λυκοῦργον καὶ εἶχε κάμει δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν μίαν ἀξιόλογον φατρίαν Ἡ συνωμοσία τέλος πάντων ἐφανερώθη καὶ ὁ Βούτης ἐβιάσθη διὰ προσταγῆς τοῦ πατρός του νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοὺς τόπους του μὲ ὅλους τοὺς συνωμότας αὐτοῦ. Ἀφοῦ ἔφθασαν εἰς τὴν Στρογγύλην ἢ εἰς τὴν Νάξον, ἡ νῆσος τοὺς ἐφάνη πολλὰ ἁρμοδία διὰ νὰ καταστήσουν ἐκεῖ τὰς κατοικίας των. Ὅμως γυναῖκες δὲν ἦταν Τὰ πλησιέστερα νησία, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τόσον καλά, χωρὶς ἀμφιβολίαν δὲν ἦσαν καλλιώτερα κατοικημένα. Ὁ Βούτης λοιπὸν ἔπλευσε πάλιν μὲ τοὺς καλλιωτέρους ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του ἢ συνωμότας του, διὰ νὰ ἁρπάξῃ γυναῖκας, χωρὶς τὰς ὁποίας δὲν εἰμπόρουν νὰ ἀρχίσουν τὰς οἰκογενείας των καὶ νὰ αὐξήσουν τὴν νέαν ἀποικίαν. Εὐκόλως εἰμποροῦσαν νὰ εὕρουν γυναῖκας εἰς τὴν Ἰωνίαν, ὅμως ὡς Εὐρωπαῖοι ἠθέλησαν καλλιώτερα νὰ ζητήσουν εἰς τὴν Εὐρώπην παρὰ εἰς τὴν Ἀσίαν. Τέλος πάντων ηὗραν εἰς τὸ παραθαλάσσιον τῆς Θεσσαλίας περισσαῖς, αἱ ὁποῖαι ἐώρταζαν τὰ Ὄργια ἢ τὴν ἑορτὴν τοῦ Βάκχου. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἦτο καὶ ἡ *Ἰφιμέδεια* ἡ γυνὴ τοῦ *Ἀλωέως* καὶ ἡ θυγάτηρ της *Παγκράτις* καὶ ἡ *Κορωνίς*. Ὁ Βούτης ἔκλεξεν αὐτήν· ὅμως ὁ Βάκχος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον αὐτὴ εἶχεν ἀνατραφῆ, ἔβαλε, καθὼς λέγεται, τὸν Βούτην εἰς μίαν λύσσαν, ἡ ὁποία τὸν ἔκαμε νὰ κρημνισθῇ εἰς ἕνα πηγάδιον· ἄλλοι δὲ λέγουν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου καὶ ἐχάθη. Οἱ Θρᾷκες δὲν ἄφησαν διὰ τοῦτο τὰ λάφυρά των, μὲ τὰ ὁποῖα ἔφθασαν πάλιν εἰς τὰ καράβια, καὶ ἐγύρισαν εἰς τὴν Νάξον, ὅπου ἐκήρυξαν τὸν *Ἀγασσαμενὸν* διὰ πρῶτον βασιλέα αὐτῆς τῆς νήσου, ὅστις ὑπανδρεύθη μὲ τὴν Παγκράτιν. Ὁ Ἀλωεὺς ἀναμμένος ἀπὸ θυμὸν ὅτι ἔχασε τὴν γυναῖκά του καὶ τὴν θυγατέρα του προστάζει εἰς τοὺς υἱούς του τὸν Ὤτον καὶ Ἐφιάλτην γίγαντας ὡσὰν αὐτὸν νὰ ἐκδικηθοῦν. Ἦλθον εἰς Νάξον καὶ, ἀφοῦ τὴν ἐκυρίευσαν, ξαναπόκτησαν τὴν μητέρα των τὴν Ἰφιμέδειαν, καὶ τὴν ἀδελφὴν των Παγκράτιν ὑστερῶντες τὸν βασιλέα Ἀγασσαμενὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν κορῶνα καὶ ἐκαταστήθησαν εἰς τὴν τέλειαν κατοικίαν τῆς αὐτῆς νήσου Στρογγύλης μεταβάλλοντες τὸ ὄνομα εἰς Δίαν Οἱ δύο ἀδελφοὶ βασιλεῖς ἦταν παρὰ πολὺ ἐνθουσιασμένοι διὰ ἕνα μικρὸν βασίλειον ἐφιλονείκησαν ὀγλήγωρα καὶ ὁ εἷς ἐθανάτωσε τὸν ἄλλον εἰς μίαν μάχην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐθανατώθησαν ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα κατὰ τὸν Ὅμηρον καὶ Πίνδαρον. Ὁ Παυσανίας ἐν τοῖς Βοιωτικοῖς (βιβλ. 9. κεφ. 22) λέγει ὅτι ἐφαίνετο εἰς τὸν καιρόν του εἰς τὴν Ἀνθηδόνα μίαν πολιτείαν τῆς Βοιωτίας ὁ τάφος τῶν υἱῶν τοῦ Ἀλωέως καὶ τῆς Ἰφιμεδείας, οἱ ὁποῖοι ἐθανατώθησαν ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα εἰς τὴν Νάξον, καθὼς ὁ Ὅμηρος καὶ Πίνδαρος τὸ διηγοῦνται Ὅμως πρέπει νὰ ἐκέρδισαν εἰς αὐτὸν τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς βασιλείας των τὰς καρδίας τῶν ὑπηκόων των, ἐπειδὴ ἐκτίσθη ὕστερα εἰς τιμήν των ἕνας κοινὸς ναὸς ἀναμεταξὺ εἰς τὰ χωρία Μέλαναις καὶ τοῦ ἁγίου Θαλλελαίου καθὼς τὸ ἀποδείχτει ἕνα μάρμαρον, τὸ ὁποῖον εὑρέθη εἰς τὰς ἡμέρας μου. τοῦ ὁποίου τὰ ὅρια ἔδειχτε ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή.

3. Δι' αὐτοῦ τοῦ θανάτου οἱ Θρᾷκες ἔμειναν ἥσυχοι ἐξουσιασταὶ τῆς νήσου ἕως εἰς τὴν μεγάλην ξηρασίαν, ἡ ὁποία τοὺς ἐβίασε νὰ τὴν ἀφήσουν περισσότερον ἀπὸ *διακόσια χρόνια* μετὰ τὴν κατάστασίν των. Ἐκυριεύθη μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοὺς *Καρίους* καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Νάξος ἢ Νάξιος τῆς ἔδωκε τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἐξ αἰτίας τοῦ ὀνόματός του κατὰ τὸν Στέφανον τὸν γεωγράφον. Εἶχε διὰ διαδοχόν του τὸν υἱόν του *Λεύκιππον* καὶ αὐτὸς ἦτον ὁ πατέρας τοῦ *Σμερδίου*, ὑπὸ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου ὁ Θησεὺς ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Κρήτην μὲ τὴν Ἀριάδνην ἄραξεν εἰς τὴν νῆσον, ὅπου ἐπαράτησε τὴν ἐρωμένην του εἰς τὸν Βάκχον, τοῦ ὁποίου οἱ φοβερισμοὶ τὸν εἶχον ξιππάσει φοβερὰ εἰς ἕνα ὄνειρον. Ὁ Παυσανίας διηγεῖται αὐτὸ ὀλίγον διαφορετικῶς ἐν τοῖς Φωκικοῖς (βιβλ. 10, κεφ. 29). Ὅσον διὰ τὴν Ἀριάδνην λέγει αὐτὸς ἢ κατὰ τύχην ἢ μὲ προμελετημένον σκοπὸν εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ Βάκχος, ὁποῦ εἶχε μίαν μεγαλήτερην ναυτικὴν δύναμιν παρὰ ὁ Θησεύς, τοῦ ἔπηρε αὐτὴν τὴν βασιλοποῦλαν. Ἡ ὑπόθεσις ἔχει μ' ὅλον τοῦτο μεγάλην δυσκολίαν, διότι ὁ Θησεὺς ἦτο πολλοὺς αἰῶνας ἔπειτα ἀπὸ τὸν Βάκχον. Ὁ κριτικὸς Πλούταρχος σαφηνίζει κατὰ μέρος αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν· εἰς τὸν βίον τοῦ Θησέως λέγει ὅτι οἱ Νάξιοι ἐβεβαίωνον ὅτι ἦσαν δύο Ἀριάδναι, τῶν ὁποίων ἡ μία ὑπανδρεύθη μὲ τὸν Βάκχον ἢ *Οἴναρον* τὸν ἱερέα του, ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχε δύο υἱοὺς *Οἰνοπίωνα* καὶ *Στάφυλον* ἡ ἄλλη ἁρπαμένη εἶχεν ὑπάγει μετέπειτα εἰς τὴν Νάξον, ὅπου εἶχεν ἀποθάνει. Ἔκαμαν εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον θυσίας εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην· ὅμως μὲ διαφόρους τρόπους, θυσιάζοντας εἰς τὴν πρώτην μὲ χαρὰν καὶ ξεφάντωσιν, εἰς τὴν δευτέραν μὲ λύπην καὶ ἀθυμίαν. Διὰ νὰ τελειώσωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀριάδνης, πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅτι οἱ θεοὶ ἑορτάζοντας τὸν γάμον τοῦ Βάκχου μετὰ τῆς Ἀριάδνης εἰς τὴν Νάξον ἐμετατόπισαν «ἀνάμεσα εἰς τὰ ἄστρα τὴν κορώναν, τὴν ὁποίαν ὁ σύζυγος ἐφοροῦσε διὰ αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Καὶ αἱ ὧραι καὶ ἡ Ἀφροδίτη τῆς εἶχον χαρίσει αὐτό· ἦτον ἕνα ἔργον ἀπὸ τὸν Ἥφαιστον καμωμένον ἀπὸ λαμπρὸν χρυσὸν καὶ πολυτίμους πέτρας, τῶν ὁποίων ἡ λάμψις ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ὁποῦ μὲ αὐτὸ τὸ φῶς ὁ Θησεὺς εἶχεν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὸν Λαβύρινθον[1]. Ἐρατοσθένης εἰς τοὺς Καταστερισμούς του.

4. Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης διηγεῖται ὅτι ἦτον τρεῖς

1) Αὐτὸ τὸ ἄρθρον μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὸν σοφὸν ἀκαδημαϊκὸν Δ. Ἄνς δὲ Βιλλοασσόν, ὅταν ἦτο εἰς Νάξον.

Βάκχοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὄχι μόνον χρεωστοῦμεν τὴν φύτευσιν τῶν δένδρων καὶ γεννημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ κρασίου καὶ τῆς βείρας. Ὁ πρῶτος εἶνε, διὰ τὸν ὁποῖον οἱ κάτοικοι τῆς Νάξου βεβαιώνουν ὅτι ἀνατράφη πλησίον της καὶ ὅτι ἡ ἀνατροφή του εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς Ναξίας Νύμφας Κορωνίδα, Φιλίαν καὶ Κλείδην, καθὼς τὸ μαρτυρεῖ ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἔδωσε τὸ ὄνομά της εἰς τὸ βουνὸν Κορωνό. Ὅμως, ἐὰν ἦτον ἔτσι ἡ Νάξος ἦτον κατοικημένη πρὸ τοῦ ἐρχομοῦ τῶν Θρακῶν. Φανερὸν εἶναι ὅτι ὁ Βάκχος ἦτον ὁ ἠγαπημένος θεὸς τῶν Ναξίων καὶ ὅτι τοὺς ἀγαποῦσε πολλὰ περισσότερον παρὰ πολλοὺς ἄλλους τόπους.[2] Εὑρίσκονται ἀκόμη πανταχοῦ ἴχνη ὅτι ἕνα μεγάλο μέρος τῆς νήσου ἦτο καὶ εἶναι φυτευμένον μὲ ἀμπελῶνας καὶ τὸ κρασί της ἦτον καὶ ἀκολουθεῖ νὰ εἶναι τὸ περίφημον τῶν ἄλλων νήσων μὲ τὸ ὄνομα *νέκταρ*[3] καὶ τυχαίνει ἀκόμα ὁ ἔπαινος τῶν οἰνοποτῶν. Εἰς αὐτὴν τὴν αἰτίαν δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ τινὰς ὅτι ἡ Νάξος βεβαιοῖ ἀκόμα ὅτι ἔκαμε τὴν ἰδίαν δούλευσιν καὶ εἰς τὸν Δία. Αὐτὸς γεννηθεὶς εἰς τὴν νῆσον Κρήτην (κατὰ τὸν Ἀγλαοσθένην τὸν συγγραφέα μιᾶς ἱστορίας τῆς Νάξου) ἐζητήθη ἀπὸ τοὺς Ναξίους μὲ πολλὴν ἔνστασιν· ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἐψηφήθη ἡ ζήτησίς των, τὸν ἐσήκωσαν κλεπτικῶς καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὴν Νάξον. Ἀφοῦ εἶχε φθάσει ἐκεῖ ὄντας εἰς ἡλικίαν ἐπερίλαβε τὴν ἐξουσίαν του ἐπάνω εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Νάξον διὰ τὴν ἐκστρατείαν του κατὰ τῶν Τιτάνων, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκστρατείαν εἶδεν (κατὰ τὸν Ἐρατοσθένη εἰς τὸ βιβλίον περὶ τοῦ *Καταστερισμοῦ* κεφ 30) ἕναν ἀετὸν εἰς τὴν Νάξον, τὸν ὁποῖον ἐνόμισεν δι' ἕνα καλὸν οἰωνόν· αὐτὸν ἔβαλεν ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀστέρας. Ὁ Θουκυδίδης λέγει ὅτι ἡ πόλις Νάξος ἐκτίσθη εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πρώτου Μεσσηνιακοῦ πολέμου ἀπὸ τὸν *Θουκλῆν* ἀπὸ τὴν Χαλκίδα εἰς τὴν Εὔβοιαν. Ἡ Ἐγκυκλοπαιδεία προσθέτει ὅτι τῷ ὄντι ἡ Νέα πόλις Νάξος φαίνεται πῶς ἐκτίσθη ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια μίας παλαιᾶς πόλεως τοῦ ἰδίου ὀνόματος, τὴν ὁποίαν φαίνεται ὁ Πτολεμαῖος ἀναφέρει (βιβλ 3, κεφ. 15) Ἐννοῶ αὐτὸν τὸν τόπον τοῦ Θουκυδίδου διὰ μίαν ἀξιόλογον ἀποικίαν, τὴν ὁποίαν ἔκτισεν ἢ μᾶλλον ηὔξησε τὴν αὐτὴν πολιτείαν· διότι φαίνεται ἀπίστευτον, ὅτι οἱ παλαιοὶ κάτοικοι ἀμέλησαν τὴν ἀρμοδιωτέραν τοποθεσίαν ὅλης τῆς νήσου, τῆς ὁποίας ἡ καρποφορία ἐτραβοῦσε κατοίκους ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, οἱ ὁποῖοι τὴν εὐπρέπισαν τόσον ἀξιόλογα, ὥστε ὁποῦ ὁ Ἡρόδοτος τὴν ὀνομάζει ἡ εὐτυχεστάτη τῶν νήσων. Κατὰ τὸν Γεώργιον Σύγκελλον ἐξουσίαζε τὴν θάλασσαν, ἀναμφιβόλως πρὸ τῶν εὐτυχῶν ἡμερῶν τῆς Αἰγίνης, καὶ ἐκρατοῦσε τὴν Ἄνδρον καὶ Πάρον ἔξω ἀπὸ περισσοτέρας ἄλλας νήσους, αἱ ὁποῖαι τῆς ἦτον ἀναγκαῖαι, ἐπειδὴ δὲν εἶχε κανένα καλὸν λιμένα καὶ αὐταὶ αἱ δύο νῆσοι ἔδιδαν πολλὰ καλοὺς εἰς τὰ καράβιά της. Ἡ ναυτικήτης ἦτον πολὺ ἀξιόλογος καὶ ἐμεταχειριζόντα ἕνα εἶδος καράβια, τὰ ὁποῖα ἦτον περίφημα ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος αὐτῶν, δηλαδὴ κάνθαρος, κατὰ τοὺς στίχους τοῦ Ἀριστοφάνους εἰς τὴν κωμῳδίαν, ἡ ὁποία ἔχει τὸν τίτλον *Εἰρήνη*[4]. «*Τὸ δὲ πλοῖον ἔσται Ναξιουργὴς κάνθαρος.*»

5. Ὁ σχολιαστής του προσθέτει, τὰ καράβια τῆς Νάξου ὀνομάζονται ἔτσι καθὼς ἐκεῖνα τῆς Κνίδου, Κνιδουργής, ἐκεῖνα τῆς Κέρκυρας Κερκυρουργὴς καὶ ἐκεῖνα τῆς Πάρου Πάρων. Ἂν ἴσως θέλῃ νὰ πιστεύσῃ τινὰς τὴν παράδοσιν τοῦ τόπου, ἦτον αὐτὴ ἡ νῆσος κατοικημένη ἀπὸ πολλοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ βεβαιώνει ὅτι ἡ Νάξος εἰμποροῦσε νὰ στείλῃ εἰς τὸν πόλεμον πενῆντα χιλιάδες σφενδονήτας. Αὐτὸ τὸ ὅπλον εἶνε ἀκόμα συνειθισμένον πρὸ πάντων ἀνάμεσα εἰς τοὺς βοσκούς, οἱ ὁποῖοι τὸ μεταχειρίζονται ἐπιτήδεια καὶ τὸ φέρουν πάντοτε εἰς τὴν ζώνην των. Εἶναι τὸ ὀλιγώτερον βέβαιον ὅτι ἡ Νάξος ἐβάσταξεν ἀξιολόγους πολέμους πρὸ πάντων μὲ τοὺς Μιλησίους.

6. Ἡ αἰτία αὐτοῦ τοῦ πολέμου ἐστάθη ἡ Νέαιρα ἡ σύζυγος τοῦ Ὑψικρέοντος ἀπὸ τὴν Μίλητον μίαν πόλιν τῆς Ἰωνίας. Ὁ Προμέδων ἔκαμε μοιχείαν μὲ αὐτὴν τὴν γυναῖκα καί, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ ἐγκληματικὴ συναναστροφὴ εἶχε ξεσκεπασθῆ, οἱ δύο ἔφυγαν εἰς τὴν Νάξον, ὅπου ὁ Προμέδων διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν ἔβαλε τὴν Νέαιραν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἑστίας. Ἀφ' οὗ ὁ Ὑψικρέων τὸ ἔμαθεν, ἐζήτησεν ὀπίσω τὴν γυναῖκά του ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Νάξου, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠθέλησαν νὰ τὴν δώσουν μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι ἦτον ὑπὸ τῆς σκέπης τῆς θεᾶς. Αὐτὸ ἄναψεν ἕνα πόλεμον μεταξὺ τῶν δύο λαῶν· οἱ Μιλήσιοι ἤθελαν νὰ ἐνδυναμωθοῦν μὲ καμμίαν συμμαχίαν εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον· αὐτοὶ ἐσύντρεξαν εἰς τὸν *Διόγνητον* τὸν στρατηγὸν τῶν *Ἐρυθραίων*, ἑνὸς ἄλλου λαοῦ τῆς Ἰωνίας ἀντικρυ τῆς Χίου, ὅστις τοὺς ἔφερε βοήθειαν κατὰ τῶν κατοίκων τῆς Νάξου. Ἀφοῦ εἶχαν ἔβγῃ εἰς τὴν ξηράν, ἐπιχειρίσθησαν τὴν πολιορκίαν τῆς πρωτευούσης πόλεως Εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ὁ *Διόγνητος* αἰχμαλώτισε τὴν Πολυκρίτην, τὴν ὁποίαν ἐκράτησε κοντά του ὡς γυνή του. Ὅμως αὐτὴ ἡ γενναία αἰχμάλωτος φροντίζοντας πάντοτε διὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς πατρίδος της καὶ βλέποντας ὅτι οἱ Μιλήσιοι ἐώρταζαν μίαν μεγάλην ἑορτὴν εἰς ξεχωριστὰς εὐθυμίας, αὐτὴ εἶχε τὴν εὐκολίαν νὰ στείλῃ εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς της, ὅστις ἦτον εἰς τὴν πολιορκημένην πόλιν ἕνα ζυμαρικόν, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν κρύψει μίαν μικρὴν πλάκαν μολύβι, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν τοῦ ἐφανέρωνεν ὅτι οἱ πολιορκηταὶ ἦτον πνιγμένοι εἰς τὸ κρασὶ καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ καιρὸς ἦτον ἁρμόδιος διὰ νὰ γείνῃ μία ὁρμὴ

2) Ἴσως διὰ τὴν καλὴν ποιότητα τοῦ κρασίου.

3) Μάλιστα ἐκεῖνο τῆς Ἀπειρανθείας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄσπρο.

4) Καὶ αὐτὸ τὸ ἄρθρον ἐδόθη ἀπὸ τὸν ἴδιον κ. Βιλλοασσόν.

ἐπάνω τους. Αὕτη ἡ εἴδησις ἐκτελέστηκε ἀμέσως καὶ ὅλοι οἱ Μιλήσιοι, ὁποῦ ἐπλακώθησαν εἰς τὴν οἰνοποσίαν, ἐσφάγησαν χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν. Ἡ Πολυκρίτη ἔλαβε τὴν συγχώρησιν τοῦ *Διογνήτου*, ὅστις τὴν κακομεταχειρίσθη εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν της καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀνάμεσα εἰς τὰ ἐπιφωνήματα τοῦ λαοῦ. Ὄντας ὅμως εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόρτας ἀπέθανεν εἰς μίαν ὑπερβολικὴν χαράν.

Ἐνταφιάσθη εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ὅπου τῆς ἔστησαν ἕνα μεγαλοπρεπέστατον τάφον, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη τὸ μνημεῖον τῆς *μαγείας*, ἐπειδὴ εἶχεν ἀποθάνει ἀπὸ τὴν μαγείαν τοῦ φθόνου, καθὼς λέγει ὁ Πλούταρχος εἰς τὸ βιβλίον περὶ ἀρετῆς τῶν γυναικῶν.

7. Αὐτὴ ἡ ἀνδρεία διαφέντευσις ἐπροξένησε μεγάλην τιμὴν καὶ ἔπαινον τῶν Ναξίων. Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ἦλθεν ἕνας ἄλλος περίφημος φευγάτος ἢ φυγάς· αὐτὸς ἦτον ὁ Πρόμηθος ὁ υἱὸς τοῦ Κόδρου, ὁποῦ εἶχεν στείλει δύο υἱούς, τὸν Δαμασίχθονα καὶ τὸν Πρόμηθον, ὡς ἀρχηγοὺς ἀποικιῶν εἰς τὴν Ἰωνίαν· καὶ οἱ δύο ἔγειναν ἐκεῖ βασιλεῖς ὅμως ὀγλήγωρα ἔγεινε μία διχόνοια μεταξὺ τῶν δύων ἀδελφῶν. Ὁ Πρόμηθος ἐσκότωσε τὸν Δαμασίχθονα καὶ ἔφυγεν εἰς Νάξον, ὅπου καὶ ἀπόθανε· πρέπει ὅμως νὰ ἀπόμεινεν ἐπὶ ἀρκετὸν καιρόν. Ἡ ἔχθρα τῶν ἀνεψιῶν του υἱῶν τοῦ Δαμασίχθονος εἶχεν σμικρυνθῆ τόσον, ὥστε ὁποῦ, ὅταν ἔφεραν ὀπίσω τὸ λείψανόν του εἰς τὸ βασίλειόν του, τὸ ἐδέχθησαν εἰρηνικῶς καὶ τὸ ἔθαψαν. Ὁ τάφος του ἐφαίνετο ἀκόμα εἰς ἕναν τόπον ὀνομαζόμενον Πολυτειχίδες εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Παυσανίου (ἐν τοῖς Ἀχαϊκοῖς βιβλ. 7, κεφ. 3).

8. Φαίνεται ὅτι οἱ διοίκησις τῆς νήσου ἦτο δημοκρατική· ἦτον μ' ὅλον τοῦτο ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν πολῖται, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸν τίτλον ἄρχοντες εἶχαν μεγάλην ὑπόληψιν ἀνάμεσα εἰς τὸν λαόν. Τέτοιος ἦτον ὁ Δημόκριτος καὶ ὁ διάδοχός του Βύζας ἢ Βύζης, ὅστις ἔγεινε περίφημος, ἐπειδὴ εἶχεν ἐφεύρει τὴν τέχνην νὰ πριονίζῃ τὸ μάρμαρον εἰς ξυομένας πλάκας καὶ ἄλλα μικρὰ κομμάτια εἰς σχήματα κεραμιδιῶν διὰ νὰ σκεπασθοῦν οἱ ναοὶ καὶ ἄλλα ὡραῖα κτίρια. Ὁ Παυσανίας λέγει (ἐν Ἠλιακοῖς βιβλ. 5, 10), ὅτι αὐτὸς ὁ Βύζας ἦτο περίφημος εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἀστυάγους τοῦ υἱοῦ τοῦ Κυαξάρους, δηλαδὴ εἰς τὴν πεντηκοστὴν τετάρτην Ὀλυμπιάδα Εἰς αὐτοὺς τοὺς δύο πρώτους πρέπει νὰ προσθέσωμεν τὸν *Λύγδαμιν*, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον.

9. Δὲν εὑρίσκω κανένα βέβαιον, ὁποῦ νὰ διορίσω τὴν διάρκειαν τῆς ἐλευθερίας τῆς Νάξου· ὅμως πρέπει νὰ ἦτον εἰς τὸν ἀκόλουθον καιρὸν σύμμαχοι ἢ ὑπήκοοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐπειδὴ ὁ Πεισίστρατος ἀποκαταστημένος τὴν τρίτην φορὰν εἰς τὴν ἀνωτέραν ἐξουσίαν εἰς τὰς Ἀθήνας μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Λυγδάμιδος τοῦ Ναξίου ἔστειλεν εἰς τὴν Νάξον τοὺς ὁμήρους τῶν Ἀθηναίων, τοὺς ὁποίους εἶχαν πάρει διὰ τὴν ἀσφάλειάν τους (Σαλιανοῦ ἐπιτομὴ Ὀλυμπ. 59 χρ. 1, πρὸ Χριστοῦ 543: ἀναφέρων τὸν Ἡρόδοτον βιβλ. 1 καὶ Ἰουστῖνον βιβλ. 1). Ὁ Τολμίδης εἶχε στείλει πρωτήτερα μίαν ἀποικίαν Ἀθηναίων εἰς τὴν Νάξον κατὰ τὸν Παυσανίαν ἐν τοῖς Ἀττικοῖς.

10. Ἕνας μικρὸς σπινθῆρας ἀπὸ μίαν ἐπανάστασιν γενομένην εἰς τὴν Νάξον ἐπροξένησε μίαν μεγάλην πυρκαϊὰν καὶ ἦτο ἀφορμὴ ἑνὸς ἀξιολόγου πολέμου. Ἡ Νάξος ἦτον ἡ δυνατωτέρα τῶν Κυκλάδων νήσων εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος (τὴν σήμερον Ἄσπρη θάλασσα). Οἱ ἔγκριτοι κάτοικοι νικημένοι ἀπὸ τὸν μεγαλήτερον ἀριθμὸν ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν νῆσον καὶ ἐξωρίσθησαν. Ἐκατάφυγαν ἀπὸ τὴν Μίλητον, ὅπου ἐπαρακάλεσαν τὸν Ἀρισταγόραν διὰ βοήθειαν νὰ τοὺς ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν πατρίδα των. Ἐδιοικοῦσε τότε αὐτὴν τὴν πολιτείαν ὡς τοποτηρητὴς τοῦ Ἱστιαίου, τοῦ ὁποίου ἀνεψιὸς καὶ γαμβρὸς ἦτο καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Δαρεῖος εἶχε πάρει μαζύ του εἰς τὰ Σοῦσα. Ὁ Ἀρισταγόρας ὑποσχέθη εἰς τοὺς ἐξωρισμένους τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐζητοῦσαν, ὅμως μὴ ὤντας ὁ ἴδιος ἀρκετὰ δυνατὸς διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχεν προβάλει, ἀπῆλθεν εἰς τὰς Σάρδεις καὶ ἐφανέρωσε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Ἀρταφέρνην· τοῦ ἐπαράστησεν ὅτι αὐτὴ ἦτο μία ἁρμόδιος εὐκαιρία διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Νάξον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως Δαρείου υἱοῦ τοῦ Ὑστάσπους· ὅτι ἂν ἴσως μίαν φορὰν ἤθελαν τὴν κυριεύσει ὅλαι αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες ἤθελαν πέσει μία μὲ τὴν ἄλλην εἰς τὴν ἐξουσίαν του· ὅτι ὕστερον ἡ Εὔβοια (Εὔριπος), ἡ ὁποῖα ἦτο τόσον μεγάλη, καθὼς ἡ Κύπρος, ἐπειδὴ εἶναι ὀλίγον μακριὰ ἀπὸ τὴν Νάξον, ἠμποροῦσε νὰ κυριευθῇ εὐκόλως, τὸ ὁποῖον ἤθελε δώσει εἰς τὸν βασιλέα ἕνα ἐλεύθερον πέρασμα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ μέσα, ὁποῦ νὰ ὑποτάξῃ ὅλους αὐτοὺς τοὺς τόπους εἰς τὴν ἐξουσίαν του· ὅτι κατὰ τὸ ἐπίλοιπον αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα ἀπαιτοῦσε μόνον ἑκατὸν καράβια διὰ νὰ ἐκτελεστῇ εὐτυχῶς. Αὐτὸ τὸ πρόβλημα ἄρεσε τόσον πολὺ εἰς τὸν Ἀρταφέρνην, ὥστε ὁποῦ ἀντὶ τῶν ἑκατὸν καραβίων, τὰ ὁποῖα ὁ Ἀρισταγόρας ἐγύρευσεν ἀπ' αὐτόν, τοῦ ὑπεσχέθη διακόσια, ἂν ἴσως ἤθελεν ἀποκτήσει τὴν στέρξιν τοῦ βασιλέως (ἀπὸ κτίσεως κόσμου *3501*, πρὸ Χριστοῦ. 503).

Ὁ βασιλεὺς θαμβωμένος ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐλπίδας, μὲ τὰς ὁποίας τὸν ἐκολάκευον, δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ νὰ εὕρῃ πολλὰ εὔκολον αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο παρὰ ἀδικία, παρὰ μία ἄμετρος φιλοδοξία, παρὰ μία μεγάλη ἀπιστία ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἀρισταγόρου καὶ τοῦ Ἀρταφέρνους. Κανένας στοχασμὸς δὲν τοὺς ἐμποδίζει μίαν στιγμήν· τὸ παρανομώτατον πρόβλημα δέχεται ὁ βασιλεὺς χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν· τὸ ὄφελος καὶ συμφέρον ἀποφασίζουν· αὐτὴ ἡ νῆσος εἶναι ὠφέλιμος εἰς τοὺς Πέρσας· αὐτὸ εἶναι ἕνα ἀρκετὸν δικαίωμα, ὁποῦ νὰ καταπολεμηθῇ.

11. Ἀφοῦ ὁ Ἀρταφέρνης εἶχε πάρει τὴν στέρξιν τοῦ

βασιλέως δι' αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα, αὐτὸς ἑτοιμάσθη νὰ τὸ ἐκτελέσῃ. Διὰ νὰ κρύψῃ τὸν σκοπόν του καὶ νὰ πλακώσῃ ἔξαφνα τοὺς Ναξίους, διεφήμισε τὸν λόγον ὅτι ὁ στόλος ἤθελεν ὑπάγῃ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἔστειλε τὴν ἀκόλουθον ἄνοιξιν εἰς τὴν Μίλητον τὸν ἀριθμὸν τῶν καραβίων, διὰ τῶν ὁποίων εἶχε γείνει ἡ συμφωνία ὑπὸ τῆς προσταγῆς τοῦ *Μεγαβάτου*.[5] Ὅμως, ἐπειδὴ εἰς τὴν παραγγελίαν νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς προσταγὰς τοῦ Ἀρισταγόρου, αὐτὸς ὁ μεγαλόφρων Πέρσης δὲν ἐμπόρεσε νὰ ὑποφέρῃ νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν προσταγὴν ἑνὸς Ἴωνος, ὁ ὁποῖος πρὸς τούτοις ἐφέρθη πρὸς αὐτὸν μὲ ὑπερηφάνειαν καὶ ἕνα ἡγεμονικὸν ὕφος, αὐτὸ τὸ κρυφὸν μῖσος ἐπροξένησε μίαν μεγάλην διχόνοιαν μεταξὺ τῶν δύων ἀρχηγῶν, ἡ ὁποία ἐπῆγεν ἕως ἐκεῖ, ὥστε ὅπου ὁ *Μεγαβάτης*, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ κατὰ τοῦ Ἀρισταγόρου, εἰδοποίησε κρυφίως τοὺς Ναξίους, ὅτι ἡ ὁρμὴ ἤθελε γένει ἐναντίον τους. Δι' αὐτὴν τὴν εἴδησιν ἐπρομήθευσε τόσον καλὰ τὴν διαφέντευσίν των, ὥστε ὁποῦ οἱ Πέρσαι, ἀφ' οὗ εἶχον διατρίψει τέσσαρας μῆνας μὲ τὴν πολιορκίαν τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου καὶ εἶχαν τελειώσουν ὅλας τὰς τροφάς των, ἐβιάσθηκαν νὰ ἐπιστρέψουν. Ὁ Ἀρισταγόρας ἐκατόρθωσε μ' ὅλον τοῦτο ὁποῦ νὰ ἠμποροῦσαν οἱ νησιῶται, οἱ ὁποῖοι εἶχαν καταφύγει εἰς τὴν Μίλητον, νὰ κτίσουν μίαν πολιτείαν εἰς τὴν Νάξον, διὰ νὰ μὴ πειραχθοῦν ἀπὸ τὸν κοινὸν λαόν· καὶ αὐτὴ ἦτον ἡ δούλευσις, τὴν ὁποίαν ἠμποροῦσεν νὰ τοὺς κάμῃ. Αὐτὴ ἡ πολιτεία ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ἡ Πολίχνη ἢ ἡ πολιτεία κοντὰ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα[6] (ἀπὸ κτίσεως κόσμου 3502, πρὸ Χρ. 502)

12. Ἀφοῦ ἔτσις αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα ἐματαιώθη, ὁ *Μεγαβάτης* ἀπέδωκεν ὅλο τὸ σφάλμα εἰς τὸν Ἀρισταγόραν καὶ τὸν ἐκατηγόρησε πολὺν εἰς τὸν Ἀρταφέρνην. Ὁ Ἴων ἐκατάλαβεν εὐθὺς ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις δὲν ἤθελεν ἔχει διὰ ἀποτέλεσμα μόνον τὸν χαμὸν τῆς ἐπαρχίας του, ἀλλὰ καὶ τὸν τέλειόν του ὄλεθρον. Ὁ ἄκρος κίνδυνος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶδε τὸν ἑαυτόν του ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του τὸν στοχασμὸν νὰ ἐπαναστατήσῃ κατὰ τοῦ βασιλέως μ' ὅλους τοὺς Ἴωνας, εἰς τὸ ὁποῖον ἐστερεώθη ἀπὸ μίαν αἴτησιν τοῦ Ἱστιαίου. Θέλωντας νὰ ἐνδυναμωθῇ μὲ καλαῖς συμμαχίαις ἐσύντρεξεν πρῶτον εἰς τοὺς Σπαρτιάτας· ὅμως ὁ Κλεομένης ὁ βασιλεύς των δὲν ἐδέχθη αὐτὴν τὴν συμμαχίαν. Ἐπρόστρεξε λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπόκτησεν εἴκοσι κάτεργα. Ἄλλοι Ἕλληνες ἐνώθησαν μαζύ του καὶ μὲ αὐταῖς ταῖς ἀξιόλογαις βοήθειαις ἔκαμεν ἐπιδρομὰς εἰς τὸν ἐχθρικὸν τόπον, ἐκυρίευσε καὶ ἔκαυσε τὰς Σάρδεις, τὸ ὁποῖον ἄναψε τόσον τὸν θυμὸν τοῦ Δαρείου, ὥστε ὁποῦ κάθε βράδυ πρὸ τοῦ δείπνου τὸν ἐνθύμιζον νὰ ἐκδικηθῇ τὴν ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες τοῦ εἶχαν κάμει. Ὁ Ἀρισταγόρας ἀπόκτησεν ἀκόμα μερικὰς νίκας· ὅμως νικημένος τέλος πάντων ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἔφυγεν εἰς τὴν Θρᾴκην, ὅπου ἐσκοτώθη μὲ τὸ στράτευμά του, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἐπολιορκοῦσεν. Αὐτὴ ἡ ἐπανάστασις τῶν *Ἰώνων* βοηθημένη ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ πρὸ πάντων ἡ πυρκαϊὰ τῶν Σάρδεων ἦτο ἡ αἰτία τῆς ἀσπόνδου ἔχθρας τῶν Περσῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν πολέμων, τοὺς ὁποίους ἔκαμαν κατ' ἀλλήλων, καὶ οἱ ὁποῖοι ἐτελείωσαν μὲ τὸν τελειον ξεθρολεμὸν τῆς βασιλείας τῶν Περσῶν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὸν ἴδιον χρόνον οἱ Ἴωνες ἐκτυπήθησαν εἰς μίαν ναυμαχίαν κοντὰ εἰς τὴν Λάδην[7]. Αὐτὴ ἡ πόλις ἐκυριεύθη καὶ ἀφανίσθη εἰς καιρόν, ὅπου οἱ Πέρσαι ἑτοιμάσθησαν εἰς τὴν μεγάλην ἐκστρατείαν ἐναντίον εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ μερικὰ ἐναντίον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν *Ἐρέτριαν*[8]. Ὑποτασσόντας τὰς μικρὰς ἀρχὰς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Ἀσίαν κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν ἕως εἰς τὸν *Ἑλλήσποντον* καὶ κυριεύων πρὸς τούτοις τὴν Χίον, Λέσβον καὶ Τένεδον ὁ Μαρδόνιος ὁ στρατηγὸς τῶν Περσῶν ἐπροχώρησεν ἕως εἰς τὴν νῆσον *Θάσον*, ὅπου ἐσταθῇ καὶ ἐξεχείμασε.

§ 13. Ὀλυμπιάδος 68, 3 χρόνος. Εἰς τὴν ἄνοιξιν ἤθελε νὰ προχωρήσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος· ὅμως, ἐπειδὴ μία μεγάλη τρικυμία εἶχε ῥίξει τὸν στόλον του πρὸς τὸ βουνὸ Ἄθων, τριακόσια καράβια ἐσυντρίφθησαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος μὲ χαμὸν περισσότερον παρὰ εἴκοσι χιλιάδων στρατιωτῶν. Εἰς τὴν ξηρὰν ἐνικήθησαν ἀπὸ τοὺς Θρᾴκας, τοὺς ὁποίους ὑπέταξεν, ὅμως, ἐπειδὴ τοῦ εἶχεν ἀκολουθήσῃ ἡ δυστυχία εἰς τὴν ἐκστρατείαν του, ἐγύρισεν εἰς τὴν Ἀσίαν μὲ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ στόλου του. Ὁ Δαρεῖος δὲν ἄφησε τὸ ἐπιχείρημά του, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπρόσταξεν εἰς ὅλας τὰς παραθαλασσίους πόλεις νὰ δώσουν ἕνα διωρισμένον ἀριθμὸν καραβίων καὶ πλατειῶν βάρκων διὰ τὸ ἀπέρασμα τῆς Καβάλλας. Οἱ Αἰγινῆται ἐσυνεισφεραν τὸ ἀναλογόν των, τὸ ὁποῖον τους ἔκαμε μισητοὺς εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς Ἀθηναίους τοὺς γείτονάς των, οἱ ὁποῖοι τέλος πάντων ἀφάνισαν τὴν δύναμιν αὐτῆς τῆς μικρᾶς νήσου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐξουσιάσει τὴν θάλασσαν εἴκοσι χρόνους.

§ 14. Ὀλυμπιάδος 71. Ὕστερα ἀπὸ τόσας ἑτοιμασίας ὁ Δαρεῖος ἔστειλε διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἀθηναίους ἕνα στράτευμα ἀπὸ ἑκατὸν χιλιάδας στρατευμα πεζικὸν καὶ δέκα χιλιάδας ἱππικόν. Αὐτὸς ἔδωσε τὴν στρατηγίαν εἰς τὸν Δᾶτιν καὶ ὠνόμασε τὸν Ἱππίαν καὶ Ἀρταφέρνην τὸν ἀδελφόν του ἢ τὸν ἀνεψιόν του διὰ γενικοὺς τοποτηρητὰς αὐτοῦ. Αὐτὸ τὸ στράτευμα ἐμβαρκαρίσθη εἰς τὴν Ἰωνίαν εἰς ἑξακόσια κάτεργα, χωρὶς νὰ ἀπαριθμήσῃ τινὰς τὰ πλατιὰ καράβια, τὰ ὁποῖα ἔφερναν τὸ ἱππικόν. Διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ ἐχθροὺς ὀπίσω καὶ νὰ εὐκολύνῃ τὴν ἐπιστροφὴν χρείας τυχούσης, ἐκυρίευσε ἀπερνῶντας ἀπὸ τὰς Κυκλάδας τὴν Σάμον, τὴν Νάξον, ὅπου ἔκαυσαν τὴν πόλιν καὶ τοὺς ναοὺς, τὴν Δῆλον καὶ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔπηραν νέους στρατιώτας καὶ ὁμήρους. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀπέρασαν εἰς τὴν Εὔβοιαν (Εὔριπος), ὅπου ἐκυρίευσαν τὴν Κάρυστον καὶ τὴν Ἐρέτριαν. Φαίνεται ὅτι αὐτὸ βεβαιώνεται ἀπὸ τὴν Ἀγίαν γραφήν, ἡ ὁποία λέγει εἰς τὸ βιβλίον Ἐσθήρ (κεφ. Γ 13). ὅτι ὁ βασιλεὺς *Ἀσσουῆρος* ὑπέταξεν ὅλην τὴν γῆν |τὰς Ἰνδίας, τὴν Θρᾴκην, τὴν Μακεδονίαν] καὶ ὅλας τὰς νήσους τῆς θαλάσσης. Τὸ ὄνομα *Ἀσσουῆρος*, ὁποῦ ἐδόθη ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς εἰς διαφόρους βασιλεῖς τῆς Περσίας, ἠμποροῦσε νὰ ἦτον ἕνα κοινὸν ὄνομα εἰς τοὺς περισσοτέρους βασιλεῖς τῆς Περσίας, καθὼς τὸ ὄνομα Φαραὼ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Μ' ὅλον ὅτι οἱ Πέρσαι εἶχον πάρει ἀπὸ τὴν Νάξον ἕναν μεγάλον ἀριθμὸν αἰχμαλώτων, ἀνάλαβε μ' ὅλον τοῦτο ἀπὸ ὅλους τοὺς χαμοὺς της καὶ ἡ πόλις ἀνανέωσεν. Αὐτὸ ἀποδείχνει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἦτον πολὺ ἀξιόλογος. Αὐτὸ φαίνεται ὅτι εἶνε πιθανώτερον παρὰ αὐτό, ὁποῦ διισχυρίζεται ὁ Γεώργιος Σύγκελλος ὅτι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἡ Νάξος ἦτον πρωτεύουσα τῆς θαλάσσης. Αὐτὴ ἡ ἐξουσία εἶχε περάσει ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

§ 15. Ὀλυμπ. 72, χ. 1. Ἱππίας ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου ὡδήγησε μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς Εὐβοίας τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Ἀττικήν, ὅπου καὶ ἀκολούθησεν ἡ περιβόητος μάχη εἰς τὸν Μαραθῶνα κερδισμένη ἀπὸ τὸν Μιλτιάδην κατὰ τῶν Περσῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς ἠλευθερώθη. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἀφ' οὗ εἶχαν ἀποκτήσει αὐτὴν τὴν νίκην μόνον μὲ τὰς δυνάμεις των, βοηθημένοι μόνον ἀπὸ χιλίους Πλαταιεῖς, ἐνομίσθησαν ἀπὸ ὅλους ὡς οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ γένους καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ναυτικήν. Ἡ βουλὴ των ἀρμάτωσε λοιπὸν 70 κάτεργα καὶ προσταζει εἰς τὸν Μιλτιάδην νὰ ὑπάγῃ διὰ νὰ πιιδεύσῃ τὰς νήσους, αἱ ὁποῖαι εἶχαν ἑνωθῆ μὲ τοὺς Πέρσας. Μερικαὶ ὑποταχθῆσαν θεληματικῶς, ἄλλαι μὲ τὴν βίαν καὶ ἄλλαι χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν. Ὅμως, ἐπειδὴ ἐζητοῦσεν 100 τάλαντα ἀπὸ τὴν Πάρον, αὐτὴ ἠγαποῦσε καλλιὼ ἔρα νὰ διαφεντευθῇ. Ὁ Μιλτιάδης βαρέα πληγωμένος ἐδιάλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ δι' αὐτὸ ἐκαταδικάσθη εἰς τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὰς Ἀθήνας εἰς μίαν ποινὴν πενήντα ταλάντων καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον ἐξ αἰτίας τῆς αὐτῆς πληγῆς εἰς τὴν φυλακήν. Ἀφ' οὗ ὁ Δαρεῖος ἔμαθε τὸν ἀφανισμὸν τοῦ στρατεύματός του εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἐμψυχωθεὶς ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀγανάκτησίν του διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἕλληνας καὶ ξεχωριστὰ τοὺς Ἀθηναίους, ἐνοχλοῦσε τρία χρόνια ἀκολουθηστὰ ὅλην τὴν Ἀσίαν μὲ τὰς ἑτοιμασίας δι' αὐτὸν τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν διὰ νὰ στερεώσῃ τὴν κορῶνα τῆς βασιλείας του ὠνομάτισε διὰ διαδυχόν του τὸν Ξέρξην, εἰς τὸν ὁποῖον ἄφησε μετ' ὀλίγον τὸν θρόνον μετὰ τὴν ἀποβίωσίν του.

§ 16. Ὀλυμπ. 73, χρ. 1. Ὁ Ξέρξης δὲν εἶχε καμμίαν ἰδιαιτέραν αἰτίαν τῆς ἔχθρας κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ὅμως ὁ Μαρδόνιος τοῦ ἔμπνευσε τὸ μῖσος τοῦ πατρός του Δαρείου καὶ τὸν ἐπαρακινοῦσε νὰ κάμῃ ἀκόμα μερικὰ χρόνια ἑτοιμασίας διὰ νὰ ἀφανίσῃ ἐκ τελείου τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἐπαρακινοῦσε ἀκαταπαύστως ὁ βασιλεὺς τῆς *Θεσσαλίας* μὲ τοὺς φίλους τοῦ Πεισιστράτου. Ὁ Δημάρατος ἐξωρισμένος ἀπὸ τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν εὔνοιαν τῆς Περσικῆς αὐλῆς, δὲν ἐφαίνετο ὀλιγώτερον ἐνθουσιασμένος· ὅμως εἰδοποιοῦσεν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν μυστικὰ τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν τρικυμίαν, ἡ ὁποία τοὺς ἐφοβέριζε. Αὐτὸς πρὸς κοινὴν διαφέντευσιν ἔκαμε μίαν μεγάλην σύναξιν ὅλης τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Κόρινθον, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι οἱ Ναξιοι ἔστειλαν τοὺς πρέσβεις των τὸ ὀλιγώτερον διὰ νὰ μὴ φανοῦν ἀδιάφοροι εἰς τὰς ὑποθέσεις ὅλου τοῦ γένους. Εἰς αὐτὴν τὴν συνάθροισιν ὡρκίσθησαν εἰς τὴν γενικὴν ἕνωσιν τοιούτου τρόπου, ὁποῦ νὰ ξεχασουν ὅλα τὰ παράπονα, ὁποῦ εἰμπορεῦσαν νὰ τὴν ἀδυνατίσουν. Ἄφησαν τὰς ἰδιαιτέρας ἔχθρας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφιλιώθη μὲ τὸν Ἀριστείδην, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐξορίσει μὲ τὸν ὀστρακισμόν[9]. Ἐφωνάχθη λοιπὸν ὀπίσω μὲ τοὺς λοιποὺς ἐξορίστους. Ὅλον τὸ στράτευμα τῶν Ἑλλήνων ἀνέβη εἰς ἑκατὸν δέκα χιλιάδας· ὅμως τὸ τῶν Περσῶν κατὰ τοὺς συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι λέγουν τὸ ὀλιγώτερον, ἐσυμποσοῦνταν εἰς τρία μιλιόνια ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἐπέρασαν τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἔπνιξαν μὲ τὸ πλῆθος τὸν Λεωνίδαν μὲ τοὺς ἀνδρείους αὐτοῦ Σπαρτιάτας, ἐπλημμύρησαν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκυρίευσαν τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ πλησιάσουν εἰς τὸν στόλον τους.

17. Ὀλυμπ. 75 χρ.... Ἀφοῦ αὐτὸς ὁ στόλος εἶχε χάσει ἀπὸ τὴν τρικυμίαν πλησίον τῆς Καρύστου καὶ εἰς τὸ ἀκρωτήριον Καφηρέα διακόσια καράβια καὶ ἔπειτα ἐδοκίμασεν ἕνα μεγάλον χαλασμὸν κοντὰ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐκτυπήθη τέλος πάντων πλησίον τῆς Σαλαμῖνας ὑποκάτω ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Ξέρξου, ὅστις ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ θρόνου του, ὅπου ἦτο βαλμένος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἦτο μάρτυς αὐτῆς τῆς δυστυχίας. Αὕτη ἡ νίκη ἐπροξένησεν μίαν ἀθάνατον δόξαν εἰς τὸν Θεμιστοκλέα, ὁ ὁποῖος ἐνομίσθηκε ὡς ὁ μόνος αἴτιος αὐτῆς.

Αὐτὴ ἡ διεξοδικὴ διήγησις ἔχει σχέσιν τινὰ μὲ τὴν ὑπόθεσιν, τὴν ὁποίαν παραστήνω, ὄχι μόνον ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ

5. Ἑνὸς εὐγενοῦς Πέρσου ἀπὸ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀχαιμενιδῶν.

6. Πιστεύω μᾶλλον ὅτι αὐτὴ ἡ πολιτεία εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὰ ἴχνη φαίνονται ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος τῆς νέας πολιτείας ἀρχινῶντας ἀπὸ τὸ πηγάδι (κοινῶς φουντάνα), ὁποῦ ἡ πολιτεία προμηθεύεται τὸ νερό, ἕως εἰς τὸ περιβολάκι τῶν πατέρων Καπουτσίνων.

7. Μικρὰ νῆσος πλησίον τῆς Μιλήτου.

8. Πόλις τῆς Εὐβοίας.

9) Ἤτον καθὼς τὴν σήμερον ἡ πλειοψηφία εἰς τὸ κακουργοδικεῖον, ὅπου ἀθωώνει. Παρατήρησις τοῦ σχολιαστοῦ Ἰ. Ἰω. Βαρότζη.

πόλεμος ἀναφέρεται εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Νάξιοι ἔπηραν ἓν ξεχωριστὸν μέρος εἰς αὐτὸν καὶ ἀπόκτησαν τιμήν. Ἡ ἐνθύμησις τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα οἱ Πέρσαι εἶχαν κάμει εἰς τὴν Νάξον εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐκστρατείας τοῦ Δάτιος, καὶ ὁ φόβος νὰ μὴ πέσουν εἰς νέα κακά, ἐπαρακίνησαν νὰ κηρύξουν τὸν ἑαυτόν τους φίλους τῶν Ἀσιατικῶν ἢ τὸ ὀλιγώτερον ἀδιαφόρους· ὅμως οἱ ἔγκριτοι τῆς νήσου εἶχαν ἐναντίᾳ φρονήματα καὶ ἐπῆγαν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στόλον διὰ προσταγῆς τοῦ Δημοκρίτου τοῦ πλέον περιβοήτου τῶν πολιτῶν τῆς Νάξου τέσσαρα πολεμικὰ καράβια ὡς πρόθυμοι τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Ὁ Πλούταρχος εἰς τὴν διατριβήν του κατὰ τοῦ Ἡροδότου τὸν ἐλέγχει ὅτι ἀποδίδει εἰς τὸν λαὸν τῆς Νάξου φρονήματα φιλικὰ εἰς τοὺς Πέρσας, διδοντας τὴν τιμὴν εἰς τὸν Δημόκριτον μόνον ὅτι ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων· τὸν κατηγορεῖ πρὸς τούτοις ὅτι ἀφῄρεσεν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατέργων τῶν σταλθέντων ἀπὸ τὴν Νάξον πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων, εἰς τρία, ἐν ᾧ ὁ Ἑλλάνικος καὶ ὁ Ἔφορος τὸν προσθέτουν ὁ ἕνας εἰς πέντε καὶ ὁ ἄλλος εἰς ἕξι. Ὁ Σιμωνίδης ὁμοίως ἀπαριθμεῖ πέντε καὶ ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης εἰς τὴν ἱστορικήν του βιβλιοθήκην (βιβλ 5) βεβαιώνει ὅτι οἱ Νάξιοι ἔδειξαν μίαν μεγάλην ἀνδρείαν εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, ὅπου ὁ Μαρδόνιος ἐκτυπήθη ἀπὸ τὸν Παυσανίαν καὶ αἱ δυνάμεις τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐχαλάσθησαν ἐκ τελείου. Εἰς τὴν Ἤλιδα ἦτον ἕνα ἄγαλμα τοῦ Διὸς ἑστημένον παρὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν πολεμήσει εἰς τὰς Πλαταιὰς κατὰ τοῦ Μαρδονίου, ὅπου τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι μετεῖχαν εἰς τὴν αὐτὴν νίκην, ἦτον γραμμένα ἐπάνω εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἀγάλματος καὶ ἀνάμεσα εἰς ἄλλους οἱ Νάξιοι (Παυσανίας βιβλ. Ε'. 23, 2). Ὁ ὑστερινὸς χαλασμὸς ἐπροξενήθη εἰς τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Μυκάλην[10], ὅπου ὁ στόλος των ἐκτυπήθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ὅταν τὸ στράτευμα τῆς ξηρᾶς ἐνικήθη πλησίον τῶν Πλαταιῶν,

§ 18. Ὀλυμπιάδος 75. χ. 2. Ὁ Παυσανίας ἐπροξένησεν διὰ τῆς ὑπερηφανείας του μίαν γενικὴν μεταβολὴν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος. Ὑπερηφανευθεὶς ἀπὸ τὰς ἐπιχειρήσεις του εἰς τὰς Πλαταιὰς δὲν ἐνόμιζε κανένα καὶ δὲν ἐστοχαζοῦταν τινὰ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὅμοιον μὲ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἐμεταχειρίζετο πάντα τὸ σκληρὸν ὕφος τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ποσῶς δὲν ἐφύλαττε κανένα ὅρον πρὸς τοὺς συμμάχους, τοὺς ὁποίους τοὺς μεταχειριζόνταν μὲ μίαν μεγίστην ὑπερηφάνειαν εἰς κάθε παραμικρὰν αἰτίαν. Αὐτὸς ὁ φιλόδοξος ὄχι εὐχαριστημένος νὰ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἤθελε νὰ γείνῃ γαμβρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας μὲ τὸν ἀφανισμὸν καὶ ὄλεθρον τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ διὰ νὰ τὴν ὑποταξῇ εἰς τὸν Ξέρξην, ἄρχισε μὲ αὐτὸν μίαν μυστικὴν ἀλληλογραφίαν. Ὁ Κίμων καὶ ὁ Ἀριστείδης, οἱ ὁποῖοι ἦτον στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐμεταχειρίσθησαν αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν. Ἐκεῖνος μὲ τὸ πολιτικόν του ὕφος, ὁ ὕστερος μὲ τὴν δικαιοσύνην του ἐκέρδισαν μὲ τὴν ὁλότην τὴν ἀγάπην τοῦ γένους καὶ ἐχώρισαν ὅλας τὰς μικρὰς δημοκρατίας τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τὰς ἔνωσαν μὲ τὰς Ἀθήνας καί, ἐπειδὴ εἶχαν θετικὰς πληροφορίας, διὰ τὰ ὁποῖα ἐδιαπραγματευόνταν μεταξὺ Παυσανίου καὶ τῶν Περσῶν, εἰδοποίησαν περὶ τούτων τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἐφώναξαν τὸν Παυσανίαν ὀπίσω, ὁ ὁποῖος α' ὅλον τοῦτο ἐπαιδεύθη ἔπειτα ἀπὸ μερικὰ χρόνια διὰ τὴν προδοσίαν του.

Ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐπιστρέψει ἀπὸ τὸν καταδιωγμὸν τῶν Περσῶν καὶ ἐνῷ ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχεν αὐξήσει τὸν στόλον τῶν Ἀθηνῶν, αὐτὸς ἐπῆγεν εἰς τὰς νήσους, αἱ ὁποῖαι εἶχαν ἑνωθοῦν μὲ τοὺς Πέρσας διὰ νὰ πάρῃ χρηματικὴν ποινὴν ἀπὸ αὐτάς. Ἄρχισεν ἀπὸ τὴν Ἄνδρον καὶ ἐπῆγεν εἰς πολλὰς ἄλλας νήσους, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐτόλμησαν νὰ τοῦ ἀντισταθοῦν καὶ ἔλαβε μεγάλους ἀριθμοὺς χωρὶς τὴν εἴδησιν τῶν λοιπῶν στρατηγῶν, διότι τοῦ ἐδόθη ἡ ὀνομασία τὸ πῶς ὑπεραγαποῦσε τὰ χρήματα καὶ ἤθελε νὰ πλουτισθῇ. Αὐτὸ τὸ ἄτοπον φέρσιμον τὸν ἔκαμε μισητόν· ὅμως ἡ μεγάλη του δόξα τὸν ἔβλαψε πολὺ περισσότερον. Οἱ Ἀθηναῖοι, εἰς τοὺς ὁποίους τὰ μόνα του προτερήματα ... μ' ὅλα ταῦτα ἔλαβον ὑποψίαν καὶ τὸν ἐξωστράκισαν εἰς τὸ Ἄργος. Δὲν ἔμεινεν ἐκεῖ πολὺν καιρόν. Ἀφοῦ ἡ προδοσία τοῦ Παυσανίου εἶχε ξεσκεπασθῇ, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔπεσεν εἰς μίαν τόσον μεγάλην ὑποψίαν, ὥστε ὁποῦ οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελαν νὰ τὸν θανατώσωσι. Αὐτὸς ἔφυγε τέλος πάντων ἀπὸ τὸ Ἄργος καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἤπειρον· ἀπὸ ἐκεῖ ἔφυγεν εἰς τὴν Πύδναν[11], ὅπου ἐμβῆκεν εἰς ἕνα καράβι τελείως ἄγνωστος εἰς ὅλους τοὺς ναύτας Μία τρικυμία τὸν ἔσπρωξε πλησίον τῆς Νάξου, ὅστις φοβούμενος μὴ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι ἐπολιορκοῦσαν τὴν πόλιν, ἐκατόρθωσε τόσον μὲ τὰς παρακαλέσεις του καὶ φοβερισμούς, ὥστε ὁποῦ ὁ πλοίαρχος μὲ τοὺς ναύτας ἐκράτησαν τὸ καράβι μὲ τὴν ἄγκυραν καὶ τὸν ἔβγαλεν εἰς τὴν γῆν τῆς Κύμης.

(ἀκολουθεῖ)

10) Ἀκρωτήριον τῆς Ἰωνίας.

11) Μέρος τῆς Μακεδονίας.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΒΟΡΩΝΟΥ
Διευθυντοῦ τοῦ ἐθνικοῦ νομισματικοῦ μουσείου.

Ο ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΚΑΣΙ

ΚΑΙ Η ΤΗΛΕΓΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΥΓΑΜΜΩΝΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΤΗΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

(Συνέχεια· ὅρα προηγ. φύλλ.).

Ἐν τῇ μέχρι τοῦδε μεταφράσει ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τῆς παρούσης μελέτης τοῦ κ. Ι Σβορώνου παρεισέρρηναν ἕνεκεν τῆς σπουδῆς τοῦ μεταφραστοῦ ἀνακρίβειαί τινες δυνάμεναι ν' ἀλλοιώσωσι τὴν ἔννοιαν. Οὕτω ἐν σελ. 53 στηλ. 2 ἀντὶ *Σφὶγξ* γραπτέον *Σύριγξ*. Σελ. 53 στήλη 2 ἀντὶ «*τοῦ σοφοῦ* de Winterthur» γραπτέον «*τοῦ σοφοῦ τῆς* Winterthur». Σελ. 53. στήλη 2 ἀντὶ τοῦ «*τὰς διὰ τῆς θαλάσσης εἰσαγομένας τροφὰς*» γραπτέον «*τὰς ἐκ τῆς θαλάσσης ποριζομένας τροφὰς*» (δηλ. ἰχθῦς, ὄστρακα κλπ.). Σελ. 67 στήλη 2 οἱ στίχοι «*χωρῶμεν δὲ πάντες* κτλ» γραπτέοι ἐν συνεχείᾳ τῆς ὑποσημειώσεως 1 Σοφοκλ. Φιλοκτ. Σελ. 68 στήλη 1 ἐν τέλει, ἀντὶ «*δύνασαι κάλλιστα νὰ χρησιμεύσῃ*» γραπτέον «*ἠδύνατο* κτλ. Σελ. 70 στήλη 1 στίχ. 1 ἀντὶ «*τρομερὰς μωρίας*» γραπτέον «*τρομερᾶς εἱμαρμένης*· αὐτόθι ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου παραγράφου ἀντὶ «*νὰ ἐξέλθωμεν*», γραπτέον «*νὰ βεβαιώσωμεν*» κτλ.

Γ.

Ἐὰν ἀναζητήσωμεν τώρα ἐν τοῖς συγγραφεῦσι τοῖς πραγματευθεῖσι, μετὰ τὸν Εὐγάμονα, τοὺς μύθους τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὴν τελευτὴν τοῦ Ὀδυσσέως, παρ' οὐδενὶ εὑρήσομεν τὸ ἐλάχιστον δεῖγμα ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἦλθεν εἰς Ἤπειρον (Θεσπρωτίαν) πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Τειρεσίου. Ἀφοῦ ὅμως σοφοί τινες, ἴσης πρὸς τὸν Βέλκερ ἀξίας, ὑποθέτουσι τὸ ἐναντίον, ἐνδιαφέρει ἡμῖν νὰ διέλθωμεν ἀπὸ περιωπῆς τὰς πηγὰς ταύτας.

Ὁ σπουδαιότερος τούτων εἶνε ὁ Σοφοκλῆς, ὁ συγγράψας δύο τραγῳδίας, τὸν *Εὐρύαλον* καὶ *Ὀδυσσέα τὸν Ἀκανθοπλῆγα* ἢ *Νίπτραν* σχετιζομένας πρὸς τὴν τελευτὴν τοῦ Ὀδυσσέως. Ἐκ τῆς πρώτης τραγῳδίας οὐδ' ε ς στίχος περιεσώθη· ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον εἶνε ἡμῖν γνωστὸν ἐκ τοῦ *Περὶ Εὐίππης* διηγήματος τοῦ Παρθενίου.[1] Διὰ τοῦ διηγήματος τούτου, ὅπερ παραθέτομεν ὁλόκληρον, ὁ Παρθένιος γνωρίζει ἡμῖν ὅτι ὁ Σοφοκλῆς, ἐν τῷ *Εὐρυάλῳ* του, διηγεῖτο ὅτι «Ὀδυσσεὺς οὐ μόνον περὶ Αἴολον ἐξήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἄλην, ἀποκτείνας τοὺς μνηστῆρας τῆς γυναικός του, ἦλθεν εἰς Ἤπειρον, ὅπως χρηστηριασθῇ παρὰ τοῦ μαντείου, ἐκεῖ δὲ διέφθειρε τὴν Εὐίππην, θυγατέρα τοῦ Τυρίμα, ὃς αὐτὸν οἰκείως ὑπεδέξατο καὶ μετὰ πάσης προθυμίας ἐξένιζε. Παῖς δ' αὐτῇ γίνεται ἐκ ταύτης Εὐρύαλος. Τούτου ἡ μήτηρ, ἐπεὶ εἰς ἥβην ἦλθεν, ἀποπέμπεται εἰς Ἰθάκην, συμβόλαιά τινα δοῦσα ἐν δέλτῳ κατεσφραγισμένα. Τοῦ δὲ Ὀδυσσέως κατὰ τύχην τότε μὴ παρόντος, Πηνελόπη καταμαθοῦσα ταῦτα, καὶ ἄλλως δὲ προσπεπυσμένη τὸν τῆς Εὐίππης ἔρωτα, πείθει τὸν Ὀδυσσέα παραγενόμενον, πρὶν ἢ γνῶναι τι τούτων, ὡς ἔχει, κατακτεῖναι τὸν Εὐρύαλον ὡς ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ. Καὶ Ὀδυσσεὺς διὰ τὸ μὴ ἐγκρατὴς φῦναι μηδὲ ἄλλως ἐπιεικής, αὐτόχειρ τοῦ παιδὸς ἐγένετο. Καὶ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον, ἢ τόδε ἀπειργάσθαι, πρὸς τῆς αὐτὸς αὐτοῦ γενεᾶς τρωθεὶς ἀκάνθῃ θαλασσίας τρυγόνος ἐτελεύτησεν».

Καταδηλοῦται ἐν τῇ περιλήψει ταύτῃ, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς παραδέχεται τοὺς μεθ' Ὅμηρον λόγους, καθ' οὓς ἡ ὁμηρικὴ λέξις *ἔξαλος* ἐνέχει διφορουμένην σημασίαν. Πλήν, ὡς ἀνὴρ μεγαλοφυής, ὁ τραγικός, ὅπως δικαιολογήσῃ τοῦτο, ἐπιλαμβάνεται ὅλως διαφόρως ἢ ὁ Εὐγάμμων.[1] Ἐν ᾧ οὗτος οὐδόλως ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ ἡμῖν — ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς περιλήψεως τοῦ Πρόκλου — διὰ τίνας λόγους ὁ Ὀδυσσεὺς τελευτᾷ θανάτῳ τοσούτον σκληρῷ, ὁ Σοφοκλῆς, ἐξ ἐναντίου, ἐφευρίσκει μύθον καθ' ὃν ὁ Ὀδυσσεὺς διαπράττεται στυγερὸν ἔγκλημα μετὰ τὴν εἰς Ἰθάκην ἐπιστροφήν, διαφθείρων κόρην φίλου ξενίσαντος αὐτὸν ἐκθύμως. Ἔγκλημα τοιοῦτον δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἀτιμώρητον ὑπὸ τῶν θεῶν. Οὕτως ὁ Ὀδυσσεύς, πλανηθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικός του Πηνελόπης, ἥτις, διαμείνασα αὐ·ῷ πιστὴ ὡς οὐδεμία γυναικῶν, εἶχε λόγον νὰ ἐξοργισθῇ ἐπὶ τοῖς ἔρωσι τοῦ ἀνδρὸς μετὰ ξένης, ἀποκτείνει τὸν ἴδιον υἱόν. Καταδικάζεται οὕτως ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν φρικωδεστάτην τῶν ποινῶν, τὴν ἀκουσίαν παιδοκτον αν. Καὶ εἰς ἐπίμετρον, κατὰ τὰς ἰδέας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῆς ἔστω καὶ ἀκουσίας ταύτης παιδοκτονίας, μὴ δυναμένης νὰ μείνῃ ἀτιμωρήτου, (παράβαλε ἐπὶ παραδείγματι τὸν μῦθον τοῦ πατροκτόνου Οἰδίποδος) ἐπίκειται τῷ Ὀδυσσεῖ ἄλλη ποινή: ὡς οὗτος δηλαδὴ ἀπέκτεινε τὸν υἱὸν Εὐρύαλον, οὕτως ἀποκτείνεται ὑπὸ ἑνὸς τῶν υἱῶν του (*πρὸς τῆς αὐτὸς αὐτοῦ γενεᾶς*, τουτέστιν ὑπὸ τοῦ Τηλεγόνου) διὰ λόγχης καταληγούσης εἰς δηλητηριώδη ἄκανθαν θαλασσίας τρυγόνος.[2]

Φρονῶ ὅτι τὸ μέρος τοῦ χωρίου τοῦ Παρθενίου τὸ ἀπὸ τοῦ: *Καὶ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον* μέχρι τέλους, λαμβάνεται ἐκ τῆς ἑτέρας τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ *Ἀκανθοπλῆγος*, τῆς συνεχιζούσης, ὡς μύθος, τὰ κατ' Εὐρύαλον.[3] Ὁ τίτλος Τεκνοκτόνος [Ὀδυσσεύς;] ὁ δοθεὶς τραγῳδίᾳ τινὶ τοῦ Ἀπολλοδώρου[4] συγγραφείσῃ πιθανῶς κατὰ τὸν *Εὐ-*

1) *Ἐρωτικά*, 3 — Nauck. *Τραγ. Ἑλλ. Ἀποσπ.*, σ. 141. — Ἴδε *Ἐρωτικὰ Παρθενίου* ὑπὸ Jehan Fournier, Lyon 1555.

1) Καὶ ὁ Αἰσχύλος παρεδέχθη τοῦτο πρὸ αὐτοῦ (Παρβλ. Σχολ. Ὀδυσσ. ἔκδ. Δινδόρφου. — Nauck. *Ἀποσπ. Ἑλλ. Τραγ.* σ. 68 ἀρ. 269) ὁ Βέλκερ παρατηρεῖ ὀρθῶς ὅτι τοῦτο ἐστι μία τῶν ἀρχαιοτάτων κακῶν ἑρμηνειῶν τοῦ κειμένου τῆς Ὀδυσσείας ἐξ ὧν γινώσκομεν.

2) Παρβλ. Εὐσταθίου *Σχόλ. εἰς Ὀδύσσ.* Λ, 133: Ὀππιανοῦ *Ἁλιευτικὰ* βιβ II. v.

3) Παρβλ. Welcker Die Aeschylische Trilogie σ. 462.

4) Παρβλ. Σουΐδα *Ἀπολλόδωρος* (Εὐδοκ. 16). — Welcker, Griechische Tragoedien, III. σ. 1015.

ρύαλον τοῦ Σοφοκλέους, δείκνυσιν ὅτι τὸ κύριον ἀντικείμενον τοῦ Εὐρυάλου ἦτο *πῶς ὁ Ὀδυσσεὺς φονεύει τὸν υἱὸν Εὐρύαλον* καὶ οὐχὶ *πῶς ὁ Ὀδυσσεὺς φονεύεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Τηλεγόνου*. Γινώσκομεν ἀκριβῶς παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους[1] ὅτι ἐν τῷ *Ἀκανθοπλήγι Ὀδυσσεῖ*, ὁ ποιητὴς παρίστα ἀπὸ σκηνῆς τὸν Ὀδυσσέα τετρωμένον καὶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Τηλεγόνου ἀναγνωριζόμενον.

Ἐκ τοῦ «Ὀδυσσέως Ἀκανθοπλήγος» λέξεις τινας μόνον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἔχομεν καὶ τινας ἐκ τῆς κατ' ἀπομίμησιν αὐτοῦ ποιηθείσης *Νίπτρας* τοῦ Πακουβίου. Ὁ Βέλκερ ἐζήτησε νὰ συμπληρώσῃ πάλιν τὴν τραγῳδίαν συμφώνως πρὸς τὰ περισωθέντα ταῦτα ἀποσπάσματα, ἀλλά, καθόσον δύναμαι νὰ κρίνω, φρονῶ ὅτι δὲν ἐπέτυχε τοῦ ἀληθοῦς. Ἀρκοῦμαι νὰ παραπέμψω τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ σύγγραμμά του «Griechische Tragoedien» διότι λίαν θὰ ἐμακρυγόρουν ἀναφέρων πᾶσαν τὴν συμπλήρωσιν τοῦ σοφοῦ γερμανοῦ, καὶ δεικνύων πᾶν ὅτι νομίζω πεπλανημένον. Ἀρκοῦμαι νὰ παρατηρήσω μόνον ὅτι ὡς φρονῶ, ἡ τραγῳδία αὕτη ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους, ἰδίως ὡς πάρισόν τι τοῦ *Φιλοκτήτου* του. Γνωστὸν πῶς ἐν τῇ συγκινητικῇ ταύτῃ τραγῳδίᾳ, ὁ Ὀδυσσεὺς περιγράφεται ὡς ἀνὴρ ἄσπλαγχνος, μεταχειριζόμενος, ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους ἐν φρικώδει σκληρότητι τὸν ταλαίπωρον Φιλοκτήτην, ὅστις δηχθεὶς ὑπὸ ἰοβόλου ὄφεως, πάσχει ἀπὸ δεκαετίας ἤδη ἀνηκέστους βασάνους, ἐγκαταλελειμμένος μόνος ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀπηνοῦς Ὀδυσσέως. Διαγωγῇ τοσοῦτον βαρβάρῳ ὀφείλεται ποινή, ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς σκηνῆς, διὰ τιμωρίας τῶν θεῶν. Βλέπω μάλιστα τὸν Σοφοκλέα προλέγοντα αὐτὴν ῥητότατα, διότι ὁ Φιλοκτήτης καταρᾶται ὅπως «Ὀλύμπιοι θεοὶ δοῖεν ποτ' αὐτοῖς ἀντίποιν' ἐμοῦ παθεῖν» (*Φιλοκτήτης* σ. 315—316) καὶ κατωτέρω:

ἰδοίμαν δέ νιν (δηλαδὴ τὸν Ὀδυσσέα)
τὸν τάδε μησάμενον, τὸν ἴσον χρόνον
ἐμὰς λαχόντ' ἀνίας (σ. 1113—1115).

Ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ τῆς τραγῳδίας (σ. 1019, 1035—1042) ἀπευθυνόμενος σφοδρῶς προς τὸν Ὀδυσσέα, τὸν καταρᾶται, ὡς καὶ τοὺς Ἀτρείδας, διὰ τῶν ὀργίλων τούτων λόγων τῶν ἐνεχόντων προφητείαν σαφῆ τῶν δεινῶν καὶ τοῦ *Ὀδυσσέως Ἀκανθοπλήγος*:

«Ὅλοιο καὶ σοι πολλάκις τό δ' εὐξάμην
» . . . . . .
»κακῶς ὄλοισθ', ὀλεῖσθε δ' ἠδικηκότες,
»τὸν ἄνδρα τόνδε, θεοῖσιν εἰ δίκης μέλλει.
»Ἔξοιδα δ' ὡς ἀμέλλει γ' ἐπεὶ οὔποτ' ἂν στόλον
»ἐπλεύσατ' ἂν τόνδ' οὐνεκα ἀνδρὸς ἀθλίου,
»εἰ μή τι κέντρον θεῖον ἦγ' ὑμᾶς ἐμοῦ.
»Ἀλλ', ὦ πατρῴα γῆ, θεοίτ' ἐπόψιοι,
»τίσασθε, τίσασθ' ἀλλὰ τῷ χρόνῳ ποτέ
»ξύμπαντας αὐτούς . . . . ».

1) *Ποιητ.* 14 σ 1453, 6. 23.—Nauck, Tu. Graec. fragmenta σ. 182.

Ὅπως παραστήσῃ τοὺς θεοὺς ἐκδικουμένους τὸν Φιλοκτήτην καὶ κολάζοντας τὸν Ὀδυσσέα διὰ δεινῶν ἀντιποίνων, ὁ Σοφοκλῆς ἐπωφελεῖται τοῦ μύθου τῆς Τηλεγονίας. Κατὰ τὸν μύθον τοῦτον, ὡς ποτε ὁ Φιλοκτήτης ἐδήχθη ὑπὸ ὄρεως ἰοβόλου, ἐξ οὗ ὑπέστη δεινὰ φρικώδη, οὕτως ὁ Ὀδυσσεὺς τιτρώσκεται ἐξ ἰοβόλου θαλασσίας τρυγόνος ἀκάνθης, δι' ἧς ὥπλισται ἡ λόγχη τοῦ Τηλεγόνου, καὶ ἣ ἐπιφέρει τῷ τρωθέντι πόνους ἴσους τοὐλάχιστον τῶν ἐξ ὧν ἐταλαιπωρήθη ὁ Φιλοκτήτης. Ὁ Ὀππιανὸς[1] περιγράφει αὐτοὺς διὰ τῶν ἑξῆς λέξεων: «Δὲν ὑπάρχει πληγὴ ἀσφαλεστέρα πρὸς θάνατον τῆς ἐκ τῶν ἀκανθῶν τῆς θαλασσίας τρυγόνος, οὐδ' ἐκ τοῦ σιδήρου ἐκείνου, ὃν ἡ τέχνη ἐσκεύασε διὰ τὰς μάχας, οὐδ' ἐκ τῶν πτερωτῶν βελῶν, τῶν δηλητηριαζόντων τοὺς Πέρσας, καὶ μεθ' ὧν ἐκτοξεύεται ὁ θάνατος. Ἡ φοβερὰ καὶ ἰσχυροτάτη αὐτῆς ἄκανθα, περὶ ἧς μετὰ φρίκης ἀναφέρουσι, δὲν διατηρεῖ τὴν ἐνέργειάν της μόνον ζῶσα, ἀλλὰ ἀψύχου ἔτι ἡ δύναμις καὶ ἡ σκληρότης της διατηροῦνται ἀναλλοίωτοι. Ἡ μάγος Κίρκη, μήτηρ τοῦ Τηλεγόνου, ὥπλισέ ποτε τὸν υἱόν της διὰ μιᾶς τοιαύτης θαλασσίας τρυγόνος ἀκάνθης, ὅπως τῷ χρησιμεύσῃ ὡς μακρὸν ναυτικὸν δόρυ, δι' οὗ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς ἐχθρούς. Ῥιφθεὶς δ' οὗτος ἐπὶ νήσου τινος ἔνθα ὑπῆρχον πολυάριθμα ποίμνια αἰγῶν, ἐκτήσατο ἐξ αὐτῶν λείαν μεγάλην, ἀγνοῶν ὅτι ἀνῆκον εἰς τὸν γέροντα πατέρα ὃν ἀνεζήτει, τὸν πατέρα, ὅστις σπεύδων πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν κτημάτων του, ἔλαβε ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καίριον τραῦμα. Οὕτως ὁ πολύτροπος Ὀδυσσεύς, ὁ ἐκτεθεὶς εἰς τοσούτους πλόας καὶ ναυμαχίας, ἀπεβίωσεν ἐκ τοῦ σκληροῦ καὶ ταχέως οἰστοῦ τοῦ ἐκ θαλασσίας τρυγόνος». Ἐντεῦθεν τὰ ἐπίθετα *Ἀκανθοπλὴξ* καὶ *Τραυματίας*[2] τὰ δοθέντα τῷ Ὀδυσσεῖ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ ταύτῃ, Γνωστὸν ἐπίσης ὅτι ὁ Σοφοκλῆς παρίστα τὸν Ὀδυσσέα τῆς τραγῳδίας ταύτης δεινολογούμενον οἰκτρῶς ἐκ τῆς πληγῆς του: «Perquam flebiter Ususses lamentatur in volnere» λέγει ὁ Κικέρων,[3] ὁ γνωρίζων ἡμῖν σύναμα ὅτι ὁ Πακούβιος, ἐν τῇ ἀπομιμήσει αὐτοῦ *Νίπτρᾳ*, διώρθωσε τὸν Σοφοκλέα, ποιήσας τὸν Ὀδυσσέα ὑφιστάμενον τὰ δεινά του μετὰ πλείονος ἀπαθείας. Ἀλλὰ καὶ οὕτω, τὰ περισωθέντα ἡμῖν ἀποσπάσματα τοῦ Πακουβίου[4], μᾶς ἐνθυμίζουσι τοὺς θρήνους τοῦ Σοφοκλείου Φιλοκτήτου. Τῷ ὄντι, κατὰ τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα, ὁ Ὀδυσσεὺς λέγει εἰς τοὺς φέροντας αὐτὸν τραυματίαν: «Φίλοι μὴ μὲ ταράσσετε! βραδέως, βῆμα πρὸς βῆμα! ἐξερεθίζετε τὸν πόνον μου!» οἱ δὲ ἀκόλουθοι αὐτοῦ, ἐκπληκτικῶς βλέποντες τὸν ἥρωα πάσχοντα τοσοῦτον ἐκ

1) Ἀλιευτικὰ βιβλ. II, σ. 480 κ. ἑπ.

2) Ἀριστοτ. *Ποιητική* 14 σ. 1453, 6. 28.—Nauck, Tragic. graec. fragmenta σ. 182.—Παρβλ. Σουΐδα, Χαιρήμων (Εὔδοκια σ 436).

3) Κικέρων, Tuscul., 2, 21, 49.

4) Παρβλ. F. H. Bothe, Poetae scenici Latinorum τομ. Ε', σ. 134.

πληγῆς, τῷ λέγουσιν: «Πῶς! Ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ τόσος περίφημος πολεμιστής, νὰ ἦνε τόσον καταβεβλημένος καὶ ἡ ἀνδρεία του νὰ φοβίζηται ὑπὸ μιᾶς πληγῆς!» Περαιτέρω ἀναφέρονται οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὰ ἀκόλουθα ἀποσπάσματα:

— Operite, absedite, iam tandem
Mittite; nam attrectatu et quassu
Saevum amplificatis dolorem.
=Retinete, tenete! opprimit ulcus,
Nudate! heu miserum me! excrucior.

Δὲν ἀνευρίσκομεν ἐνταῦθα τοὺς αὐτοὺς θρήνους τοῦ Φιλοκτήτου τοῦ Σοφοκλέους;

ἀπόλωλα, τέκνον, κοὐ δυνήσομαι κακόν.
κρύψαι παρ' ὑμῖν, ἀτταταί· διέρχεται,
διέρχεται· δύστηνος, ὦ τάλας ἐγώ·
ἀπόλωλα τέκνον βρύκομαι, τέκνον· παπαῖ
ἀπαππαπαῖ, παπαπαπαπαππαπαῖ....
(σ. 742—746)

Σχετικῶς πρὸς τὴν μεγάλην ταύτην ὁμοιότητα τοῦ *Φιλοκτήτου* πρὸς *Ὀδυσσέα Ἀκανθοπλήγα*, προστίθημι, ὅτι ὁ τίτλος Νίπτρα τῆς δευτέρας τραγῳδίας, τίτλος δοθεὶς ἴσως αὐτῇ, κατὰ τὸν Βέλκερ,[1] ἕνεκα τῆς Εὐρυκλείας τῆς νιπτούσης τοὺς πόδας τοῦ Ὀδυσσέως, μοὶ ἐνθυμίζει περιεργοτάτην λεπτομέρειαν, καὶ ἔτι, ὡς φρονῶ, ἀνεξήγητον, παραστάσεώς τινος ἐπὶ κάλπης τεφροδόχου τοῦ Μουσείου τῆς Βολτέρρας[2]. Φαίνεται ἐπ' αὐτῆς ὁ Φιλοκτήτης καθήμενος πρὸ τοῦ σπηλαίου του καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του, κλεπτόντων αὐτῷ τὸ τόξον, ἀκριβῶς ὡς εἰς τὰ λοιπὰ ἀνάγλυφα τὰ παριστῶντα τὴν αὐτὴν εἰκόνα· ἀλλ' ἡ κάλπη τῆς Βολτέρρας παρουσιάζει τὸ ἰδιάζον τοῦτο, ὅτι ὁ Φιλοκτήτης περιστοιχίζεται ὑπὸ προσώπων οὐχὶ κακοποιαν ἐκφραζόντων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας φιλίαν· ὁ ποῦς αὐτοῦ δὲν περιβάλλεται ὑπὸ ἐπιδέσμων, ἀλλ' εἶνε γυμνὸς καὶ ὑπεγείρεται ὅπως πλυθῇ *ἐν δοχείῳ ποδονίπτρῳ* (Νίπτρᾳ)[3] *ὑπὸ νεαροῦ Ἕλληνος*. Ἀφοῦ τοιαύτη σκηνὴ εἶναι ἀπολύτως ἡμῖν ἄγνωστος, ἐξ ὅσων περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ Φιλοκτήτου γινώσκομεν, φρονῶ, ὅτι αὕτη προέρχεται πιθανῶς ἐκ τῆς μνήμης τοῦ γλύπτου τοῦ μνημείου τούτου, ὅστις πλανηθεὶς ἐκ τοῦ ὁμοιοτάτου δεδομένου τῶν δύο τραγῳδιῶν τοῦ Σοφοκλέους, συνέχυσε φαίνεται δύο σκηνὰς διαφόρους ἐκ τοῦ *Φιλοκτήτου* καὶ ἐκ τῆς *Νίπτρας*, πλάττων τὴν σκηνὴν τοῦ Φιλοκτήτου συμφώνως πρὸς σκηνὴν ὁμοίαν τῆς Νίπτρας. Ὑποθέτω, συνεπῶς, ὅτι ὁ τίτλος *Νίπτρα* τῆς Σοφοκλείου τραγῳδίας προήρχετο ἐκ τούτου, ὅτι ὁ νεαρὸς υἱός του Τηλέγονος, ἀναγνωρίσας τὸν ὑπ' αὐτοῦ τρωθέντα ὡς τὸν πατέρα του, τὸν θεραπεύει αὐτὸς οὗτος ἐπὶ τῆς σκηνῆς πλύνων τὴν πληγήν του.[4]

Οὕτω, κατὰ τὰ ἥκιστα ἐνδιαφέροντα ἀποσπάσματα τὰ περισωθέντα ἡμῖν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, οὐδὲν δείκνυσιν ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐζήτει τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ ἐν Ἠπείρῳ, ὡς ἐπιστεύθη Τὰ ἀποσπάσματα:

ποδαπὸν τὸ δῶρον ἀμφὶ Φαιδίμας ἔχων ὤμοις
—ὤμοις ἀθηρόβρωτον ὄργανον φέρειν
(ἀριθ. 417 καὶ 418 τῆς ἐκδόσεως τοῦ Nauck)

φαίνονται λόγοι τοῦ Ὀδυσσέως διηγουμένου πῶς ἀνεζήτει τὸν ὑπὸ τοῦ Τειρεσίου δηλωθέντα αὐτῷ ἄνθρωπον, ἐρωτῶν ὅσους συνήντα ποῖον εἶνε τὸ ὄργανον, ὅπερ φέρει ἐπ' ὤμων, εἶτα πῶς χωρικός τις τῷ ἀπαντᾷ ὅτι εἶνε ἀθηρηλοιγὸς (λικνιστήριον). Ὡσαύτως τὸ ἀπόσπασμα 319: — ἐλαιάεσσα νηδῦς, — φαίνεται λόγος τοῦ Ὀδυσσέως διηγουμένου τὴν περιπέτειαν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Κύκλωπος Πολυφήμου.[2] Τὰ λοιπὰ ἀποσπάσματα (ἀριθ. 412, 413, 414 καὶ 415) φαίνονται μέρος θρήνου τοῦ τετρωμένου Ὀδυσσέως ἐξαμαρτάνοντος αὐθις περὶ τὸν χρησμὸν τῆς Δωδώνης, τοῦ ἐξαπατήσαντος πιθανῶς αὐτὸν διὰ λέξεως διφορουμένης, ὅτε ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐξ ἁλὸς θανάτου, ᾧ ἔμελλε νὰ τελευτήσῃ κατὰ τὸν Τειρεσίαν[3].

Τέλος, ἐν τοῖς ἀποσπάσμασι τοῦ Πακουβίου, ὧν ἔτι δὲν ἐμνημονεύσαμεν, τὸν στίχον τοῦτον:

Inde advenio montem Oetam in scruposam specum

ὃν ὁ Βέλκερ λέγει ὅτι εἶπεν ὁ Ὀδυσσεὺς διηγούμενος τὰς ἀναζητήσεις του[4], καὶ ὅστις φέρει ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν ὅτι συνήντησε τὸν ἄνθρωπόν του, ἴσως, ἐκεῖ κάτω (ἡ Οἴτη εἶνε ὄρος τῆς Δωρίδος ἀπέχον τῆς θαλάσσης) τὸν στίχον τοῦτον λέγομεν, δυνατὸν κάλλιστα νὰ εἶπεν ὁ Τηλέγονος, διηγούμενος τὰς τύχας του ἐν τῇ ἀναζητήσει τοῦ πατρός του[5]. Τὰ λοιπὰ τοῦ Πακουβίου ἀποσπάσματα οὐδόλως ὡσαύτως γνωρίζουσιν ἡμῖν ἐν τίνι τόπῳ ὁ Ὀδυσσεὺς εὗρε τὸν ἀναζητούμενον ἄνθρωπον.

Ἐκτὸς τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Πακουβίου, γινώσκομεν ὅτι ὁ Ἀπολλόδωρος ὁ ἐκ Ταρσοῦ συνέγραψε τραγῳδίαν ἐπιγραφομένην *Ἀγαθοπλὴξ* (=Ὀδυσσεύς;) καὶ ἑτέραν *Τεκνοκτόνον*, (=Ὀδυσσέα;)[6], ὁ Χαιρίμων, *Τραυματίαν* (=Ὀδυσσέα;)[7] καὶ ὁ Λυκόφρων *Τηλεγόνον*[8]. Δυστυχῶς, τῶν τραγῳδιῶν τούτων, τῶν δυναμένων νὰ διαφωτήσωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, μόνον τοὺς τίτλους

1) Griechische Tragoedien, vol. I, σ. 242.

2) Overberck, Die Bildwerke zum Thebischen und Troischen Heldenkreis, σ. 577, XXIV, 17.

3) Νιπτὴρ = ποδονιπτὴρ λέβης· τὸ τῶν ποδῶν νίπτρον, νίπτρα μὲν Αἰσχυλος, κτλ.—Παρβλ. E. Stephanus, Thesaurus, λ. Νιπτήρ.

1) Παραβλ. Ἀριστοτ., Ποιητ., 16, 24.

2) Παρβλ. Φωτίου *Λεξικόν*: νηδὺς ἐλαιάεσσα: ἐπὶ Κύκλωπος.

3) Τὰ πιθανῶς ἀμφίβολα ἀποσπάσμ. τοῦ Σοφοκλέους 641, 776, 873 εἶναι ἴσως τῆς αὐτῆς τραγῳδίας *Ὀδυσσεὺς Ἀκανθοπλήξ*.

4) Griechische Tragoedien τόμ. I, σ. 248.

5) Παρβλ. Bothe, Poetae scenici Latinorum τόμ. V. σελ. 134.

6) Σουΐδα. λ. Ἀπολλόδωρος — Welcker, Griechische Tragoedien τόμ. III, σ. 1045.

7) Σουΐδα λ. *Χαιρήμων* (*Εὔδοκ.* 436)—Welcker σ. 1087.—Nauck σ. 659.

8) Σουΐδα. λ. Λυκόφρων—Welcker σ. 1257.

σχεδὸν γινώσκομεν. Ἕτεροι μυθογράφοι, ὡς ὁ Ὑγῖνος, ὁ Δίκτυς κλπ. ἀναφέρουσιν ὡσαύτως περὶ τοῦ μύθου τοῦ Τηλεγόνου, ἀλλ' οὐδέν, οὐδ' οὗτοι, γνωρίζουσιν ἡμῖν νέον.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

Ο ΜΑΚΑΡΙΤΗΣ ΑΙΔΕΣΙΜΟΣ

K. S. S. LEWIS*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΤΗΣ ΚΑΝΤΑΒΡΙΓΙΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Κατὰ τὴν γενικὴν συνεδρίαν τῆς Ἑταιρίας ταύτης, γενομένην τῇ 4ῃ Μαΐου, ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ, 1891, ὁ καθηγητὴς Hughes, πρόεδρος, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα εἶπεν· πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἐσπέρας ταύτης, νομίζω ὅτι ἡ Ἑταιρία ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὰ αἰσθήματα, ἅτινα βεβαιότατα προεξάρχουσιν ἐν ταῖς διανοίαις πάντων τῶν κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην ἐνθάδε συνελθόντων μελῶν. Ὅτε τελευταῖον συνηντήθημεν ἐνταῦθα, κατήρξατο τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν ἀνήρ, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ κύριος μοχλὸς τῆς ἡμετέρας Ἑταιρίας, ὅστις ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐγένετο *ἡ ἐκτελεστικὴ δύναμις*, ὅστις ἦτο, ὡς δυνάμεθα περίπου νὰ εἴπωμεν, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἡ *Ἑταιρία αὐτή*. Ὀλίγον τότε διενοούμεθα, ὅτι ὁ δραστήριος καὶ εὔρωστος γραμματεὺς ἡμῶν θὰ ἐλαμβάνετο τοσοῦτον ταχέως καὶ τοσοῦτον αἰφνιδίως ἀφ' ἡμῶν. Ὁ θάνατος βαρεῖαν ἐσχάτως ἐπέβαλε χεῖρα ἐπὶ τὴν ἡμετέραν Ἑταιρίαν. Ἀπὸ τῆς τελευταίας ἑβδομάδος, ὅτε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρίας συνήδρευσεν, ἐν τῶν ἐντιμοτάτων αὐτοῦ μελῶν μετεκλήθη ἀπὸ ἔργου, περὶ ὃ εὐσυνειδήτως ἠσχολεῖτο, ἀπὸ παθήματος, ὅπερ γενναίως ἔφερεν, ἀπὸ ἀσθενείας, καθ' ἣς ἀνδρικῶς ἐπάλαιεν. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διδάκτορος Luard ἀπωλέσαμεν ἕνα τῶν ἀκμαίων ἐκείνων φιλολόγων καὶ εὐστόχων κριτικῶν, οἵτινες πολυτίμητοι τυγχάνουσιν ὄντες εἰς Ἑταιρίαν, οἷα ἡ ἡμετέρα. Ἀλλὰ δὲν στοχάζομαι τὴν ἑσπέραν ταύτην νὰ δώσω λόγον τοῦ ἔργου καὶ σταδίου τῶν ἀνδρῶν, ὧν ἀπεστερήθημεν, διότι τοῦτο ἁρμοδιώτερον θὰ γείνῃ κατὰ τὴν ἐτήσιον συνεδρίαν, ὅτε συγκεφαλαιοῦμεν τὴν ἐργασίαν καὶ συγκομιδήν, τὰ κέρδη καὶ τὰς ζημίας τοῦ ἔτους. Ἀλλ' ὅμως ἐνόμισα ὅτι ἡ Ἑταιρία θὰ ἐπεθύμει νὰ ἀναγράψῃ ἐν ὑπομνήματι εὐθὺς τὸ αἴσθημα αὐτῆς περὶ τῆς ἀπωλείας, ἣν ὑπέστη διὰ τοῦ θανάτου τοῦ τελέως πεπαιδευμένου καὶ ἀκαταπονήτου ἡμῶν γραμματέως, καὶ νὰ μεταβιβάσῃ τὴν ἑαυτῆς συμπάθειαν εἰς τὴν χήραν ἐν τῇ στερήσει αὐτῆς.

Ὁ καθηγητὴς E. C. Clark, ἀντιπρόεδρος, εἶπεν· πάντες ἐννοοῦσι τὸν σκοπὸν τῆς προτάσεως, ἥτις πρέπει νὰ προηγηθῇ πάντων τῶν τῆς σήμερον ἀναγνωσμάτων ἡμῶν. Ἐγὼ αὐτὸς ἐγνώρισα τὸν γραμματέα ἡμῶν πολὺν χρόνον, πρὸ τοῦ νὰ ὑπάρχω μέλος τῆς Ἑταιρίας ταύτης. Πάνυ δὲ μικρὸν μετὰ τὴν ἐπάνοδον καὶ ἐγκατάστασίν μου ἐν Κανταβριγίᾳ ἐγενόμην αὐτόπτης μάρτυς τῆς προθυμίας καὶ ἑτοιμότητος αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπαρκέσει παντὸς ἐρευνητοῦ, ἐν τῇ παροχῇ τῆς μεγάλης αὐτοῦ μαθήσεως καὶ λαμπρᾶς συλλογῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν παντός, τὸ ἔργον εἰλικρινῶς ἐκτιμῶντος, ὅπερ αὐτῷ καὶ μάλα ἔμελεν. Ἀλλ' ὅμως νῦν πρόκειται νὰ ὁμιλήσω μόνον περὶ τοῦ ἀξιολόγου ὑπαλλήλου τῆς ἡμετέρας Ἑταιρίας. Σχεδόν τι ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἐξεπλήρου ὁ ἀνὴρ τὰ καθήκοντα γραμματέως τῆς Ἑταιρίας ταύτης μετ' ἐπιμονῆς ἀκαμάτου, μετ' ἀκριβείας τελείας καὶ μετ' εὐπροσηγορίας ἀμειώτου. Πρὸς δὲ τούτοις γνωστὸν εἶναι εἰς πάντας τοὺς ὑπουργοῦντας ἐν τῷ ἡμετέρῳ σωματείῳ (in our body) ὅτι ὁ κ. Lewis ὑπῆρξεν ἐν τῇ τούτου ὑποστηρίξει ἐξίσου ἐλευθέριος διά τε τοῦ βαλαντίου, τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ. Λέγων δέ, ὅτι ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ εἶναι ἀνεπανόρθωτος, ὀφείλω νὰ παρακαλέσω τὸν πιθανὸν τοῦ ἀνδρὸς διάδοχον, ἵνα ἀπονείμῃ εἰς ἐμὲ συγγνώμην διὰ τὴν γλῶσσαν, ἣν βεβαιότατα πρῶτος ὁ διδάκτωρ Hardcastle ἀποδέχεται. Τὸ Συμβούλιον λοιπὸν ἤψατο τῆς πρώτης εὐκαιρίας, ἵνα ἐκδηλώσῃ ἐν ὑπομνήματι τὸ αἴσθημα αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ καὶ πέμψῃ ἀντίγραφον τῆς ἀναγραφῆς πρὸς τὴν κ. S. Lewis. Ἀλλ' ὅμως τὰ μέλη τῆς Ἑταιρίας ἠσθάνθησαν προσέτι, ὅτι ὁμοία τις ἔκφρασις αἰσθήματος πρέπει νὰ ἀπευθυνθῇ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας καθόλου πρὸς τὴν Κυρίαν ἐκείνην, ἥτις ἐν μέσῳ τοῦ μείζονος αὐτῆς πένθους δύναται ἴσως νὰ συμπαθῇ καὶ μεθ' ἡμῶν ἕνεκα τοῦ εἰλικρινοῦς διαφέροντος, ὅπερ ἀείποτε κατεδείξατο ἔν τε ταῖς συνεδρίαις καὶ ταῖς ἐκδρομαῖς ἡμῶν. Προτείνω λοιπόν, ἵνα ἐν ὀνόματι τῆς Ἑταιρίας ἀποσταλῇ πρὸς τὴν κ. Lewis ἐπιστολή, ἐκφράζουσα τὴν τελείαν ἡμῶν ἐκτίμησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ μεταστάντος γραμματέως, τὴν βαθεῖαν ἡμῶν λύπην ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ, ἣν αὕτη ὑπέστη, καὶ τὴν ἀπὸ ψυχῆς συμπάθειαν ἡμῶν ἐν τῇ κατηφείᾳ αὐτῆς.

Ὁ καθηγητὴς Babington κατέδειξεν, ὁπόσον μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ ἀξία τοῦ κ. Lewis εἰς τὴν Ἑταιρίαν, εἰπὼν ὅτι ἐγνώρισε ταύτην ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, εἶδε τὴν προτέραν αὐτῆς εὐτυχίαν, εἶτα τὴν καταπτωσιν, ὅτε οἱ ἱδρυταὶ καὶ ἀρχαῖοι αὐτῆς φίλοι κατέλιπον τὴν Κανταβριγίαν, μετὰ ταῦτα τὴν μακρὰν περίοδον τῆς ἀφανείας αὐτῆς, ὅτε ἦτο δύσκολον νὰ τηρήσῃ τις αὐτὴν ἐν ὑπάρξει, καὶ τέλος τὴν εὐτυχῆ ἐπάνοδον τῆς εὐημερίας, προελθοῦσαν κατὰ μέγα μέρος ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Lewis παραδοχῆς τοῦ ἀξιώματος τοῦ γραμματέως. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἐνέργεια καὶ ὁ πόθος ὁ σπουδαῖος τοῦ νὰ ἐγείρῃ τὴν Ἑταιρίαν ἐκ τῆς ἀφανείας, εἰς ἣν κατέπεσεν, ἔτυχον τοῦ μεγάλου ἀποτελέσματος, ὅπερ νῦν βλέπομεν. Τοῦτο δ' ἅμα δεικνύει, ὁπόσον βαρεῖα εἶναι ἡ στέρησις αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑταιρίαν. Ὁ Καθηγητὴς Babington εἶπε προσέτι ὅτι περιττὴ εἶναι ἡ προσθήκη, ὁπόσον δηλ. ἡ ἀφάνισις αὐτοῦ ἐκ μέσου ἡμῶν θὰ ἦναι ἐπαισθητὴ εἴς τε τοὺς προσωπικοὺς φίλους καὶ εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ συμβουλευθῶσι τὸν πολύτιμον ἔφορον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Corpus Christi Κολλεγίου.

Ὁ κ. Bowes λέγει· συμφωνῶ ἀπὸ ψυχῆς ἐν τῇ ἐκδηλώσει τοῦ αἰσθήματος ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀπωλείας, ἣν ὑπέστημεν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μακαρίτου ἡμῶν γραμματέως. Κοινῇ σὺν τοῖς πλείστοις τῶν μελῶν κατὰ τὰ τελευταῖα πεντεκαίδεκα ἔτη εἰσήχθην εἰς τὴν Ἑταιρίαν ὑπὸ τοῦ κ. Lewis καὶ ἐγενόμην ταύτης μέλος. Ὁ ἀποθανὼν φίλος ἐφαίνετο θεωρῶν τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρίας ἴδιον αὐτοῦ ἀσχόλημα· ἦτο δὲ ἀκαταπόνητος, ἐν ᾧ εἰργάζετο, ὅπως ἀσφαλίσῃ νέας σχέσεις καὶ νέα μέλη, οὐ μόνον ἐκ τῶν τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῆς τε πόλεως Κανταβριγίας καὶ τῆς Κομητείας. Πιστεύω δὲ ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας. Διὰ ταῦτα ἐκ καρδίας ὑποστηρίζω τὸ βούλευμα, ὅπερ μετὰ τοσαύτης συναισθήσεως προὐτάθη καὶ δεκτὸν ἐγένετο.

Μετά τινας λέξεις, ἐξενεχθείσας ὑπὸ τοῦ K. Fitch πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, ὁ κ. C. W. Moule ἐζήτησε συγγνώμην νὰ εἴπῃ ὀλίγας λέξεις ὡς μέλος τοῦ Κολλεγίου τοῦ μακαρίτου γραμματέως καὶ ὡς συνεργασθεὶς μετ' αὐτοῦ ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔτη, καίτοι δυσκόλως ἠδύνατό τι πλέον νὰ προστεθῇ εἰς τὰ τοσοῦτον καλῶς καὶ μετὰ τοσαύτης συμπαθείας ἄνω ἤδη εἰρημένα. Ἀληθέστατα ἐλέχθη, ὅτι ὁ κ. Lewis ἐθεώρησε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑταιρίας ταύτης ὡς «ἴδιον αὐτοῦ ἔργον» («his special work»). Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἀληθῶς ἠδύνατο ἴσως νὰ λεχθῇ, ὅτι τοῦτο ἦτο μόνον ἓν τῶν εἰδικῶν αὐτοῦ ἔργων, διότι οὐδεμία τῷ ὄντι περίστασις ὑπῆρξεν εἴτε ὑπὲρ προσώπων, εἴτε ὑπὲρ τοῦ ἰδίου Κολλεγίου, εἴτε ἐν τῷ μεγάλῳ χώρῳ τοῦ Πανεπιστημίου, εἴτε ἐν τῇ εὐρείᾳ ἐπιμιξίᾳ μετ' ἄλλων τόπων καὶ χωρῶν, καθ' ἣν περίστασιν δὲν ἐδείκνυε τὸ αὐτὸ ἀνεξάντλητον συμφέρον, τὴν αὐτὴν δεξιότητα καὶ ἐνέργειαν καὶ τὴν αὐτὴν εὐγενῆ καὶ μηδέποτε ἀποκάμνουσαν ἀγαθότητα.

Ὁ κ. Fawcett, ὁ ταμίας, εἶπεν ὅτι πρὸ τῆς κυρώσεως τῆς γνώμης ἐπεθύμει νὰ ἐκφράσῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἰδέαν περὶ τῆς πολυτιμήτου ὑπηρεσίας τοῦ κ. Lewis. Ὁ λέγων ἐγένετο αὐτῷ συνέταιρος καθ' ὅλον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ τελευτήσας ἐτήρει τὸ ἀξίωμα τοῦ γραμματέως· οὕτω δὲ δύναται νὰ ὁμιλήσῃ μετ' ἀκριβοῦς γνώσεως περὶ τῆς προθυμίας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀφοσιώσει εἰς τὸ ἔργον. Ὅτε ὁ ἀποθανὼν φίλος τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἀρχὴν ἐποιήσατο, αὐτὸς (Fawcett) νομίζει ὅτι δὲν ὑπῆρχον τότε πλείω τῶν τριάκοντα μελῶν, νῦν δὲ τῇ συντόνῳ μάλιστα σπουδῇ τοῦ κ. Lewis ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ηὐξήθη μέχρι τῶν τριακοσίων περίπου· ὅθεν θὰ αἰσθανθῇ βεβαίως τὴν ἀπουσίαν φίλου συνεργάτου, μεθ' οὗ ἀείποτε φιλικώτατα συνειργάσθη.

Ὁ κ. J. W. Clark ἐπιθυμεῖ νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν πρός τι σημεῖον τοῦ λόγου, ὅπερ οἱ πρότερον εἰρηκότες ἄθικτον κατέλιπον. Ὁ κ. Lewis ἦτο, ὡς γνωστόν, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κολλεγίου αὐτοῦ. Ἐν ταύτῃ δ' αὐτοῦ τῇ ἰδιότητι ἐπεστάτει τῆς συλλογῆς τῆς ἀνεκτιμήτου (priceless) τῶν χειρογράφων, τῶν συλλεγέντων ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Parker. Εἶχε πλήρη συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ ὡς ἐφόρου, ἦτο πάντοτε παρὼν ἐπὶ τοῦ τόπου, πάντοτε πρόθυμος εἰς τὸ ἐπικουρεῖν τοῖς περὶ τὰς ἐπιστημονικὰς ζητήσεις ἀσχολουμένοις. Καὶ πλέον δὲ τούτων ὁ ἀνὴρ ἔπραττε, διότι εἶχεν ἕτοιμα τοῖς ἐρευνῶσι τὰ ἑαυτοῦ δωμάτια μετὰ τῆς μεγίστης ἐλευθεριότητος. Πᾶσαν δ' ὑποχρέωσιν ἰδίαν ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ τιθέμενος, ἦτο πάντοτε ἕτοιμος νὰ θυσιασθῇ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ταύτην εἰσερχομένων λογίων ἀνδρῶν, οἵτινες ἦσαν βέβαιοι ὅτι ἐν τοῖς δωματίοις αὐτοῦ θὰ εὕρισκον φιλικὴν ὑποδοχὴν καὶ γωνίαν τινὰ ἀπέναντι παραθύρου μετὰ τραπέζης καὶ καθέδρας εὐαρέστου, πρὸς δὲ τὴν ἰδίαν τοῦ ἀνδρὸς ἐπικουρίαν, ὅτε δυσχέρειαι πρὸς καταγωνισμὸν ἐπαρουσιάζοντο.

Τὸ βούλευμα διεξήχθη ὁμοθύμως.

(The Cambridge Chronicle and University Journal... May 8, 1891)

Ὁ μεταφράσας

ΔΗΜ. ΖΩΜΠΟΛΙΔΗΣ Δ. Φ., Δ. Ν., Δ. Θ.

* Οἱ ἀναγνῶσται τοῦ «Ἀπόλλωνος» εἶδον πέρυσιν ἐν τῷ τοῦ Ἰουνίου Φυλλαδίῳ (ἔτους γ', ἀριθ. 66, 1890, σελ. 1022) μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ «περὶ τῆς συνεχείας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης», ἤτοι ἀγόρευσιν τοῦ γηραιοῦ Ἄγγλου ἑλληνιστοῦ I. S. Blackie ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς καὶ τῆς ἀεὶζωΐας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Οἱ ἐξοχώτεροι τῶν νῦν Ἄγγλων ἑλληνιστῶν συνῆλθον τότε ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ σήμερον θρηνουμένου αἰδεσίμου S. S. Lewis, τοῦ σεβαστοῦ συζύγου τῆς εὐγενοῦς καὶ λογιωτάτης Σκωτίδος κυρίας Agnes Smith, ἥτις καὶ συνεργάτις πολύτιμος τυγχάνει οὖσα τοῦ Περιοδικοῦ τούτου, καταχωρίσασα τελευταῖον πραγματείαν πάνυ λελογισμένην περὶ τοῦ ἐν Κανταβριγίᾳ Κολλεγίου Corpus Christi (ἴδε φύλ. Ἰανουαρ. τοῦ παρόντος ἔτους), οὗτινος τὴν βιβλιοθήκην ὁ ἀοίδιμος ταύτης σύζυγος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐκυβέρνησεν καὶ πλεῖστα ὅσα ἔργα ἀγαθὰ ἐξετέλεσεν, ἅτινα ἐν τῇ σήμερον μεταφράσει γνωστὰ τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ Περιοδικοῦ γίνονται.

Ἐτύχομεν τῆς τιμῆς νὰ γνωρίσωμεν ἐπὶ τρία περίπου ἔτη ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς δύο εὐσεβεστάτας καὶ λίαν πεπαιδευμένας ἀδελφάς, τὰς κυρίας Agnes καὶ Margarete Smith, μετὰ ταῦτα Agnes S. Lewis καὶ Margarete S. Gibson, καὶ ἐμάθομεν νὰ ἐκτιμῶμεν αὐτὰς ὑπερβαλλόντως διά τε τὸ μεγάθυμον τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦ τὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὸν ἀκραιφνῆ αὐτῶν φιλελληνισμόν· ὅθεν νομίζομεν ὅτι παρέχομεν τοῖς φίλοις ἀναγνώσταις προσφιλὲς ἀνάγνωσμα, ἐξ οὗ συμπάθειά τις ἀδελφικὴ ἀναμφιβόλως θὰ ἐγγενηθῇ ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ συζύγων εὐσεβοφρόνων καὶ λογίων, διότι καὶ ὁ μακαρίτης Gibson, ὁ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀποθανὼν ἀγαθὸς σύζυγος τῆς κυρίας Margarete, ἦτο κάτοχος κράτιστος τῆς Ἱσπανικῆς φιλολογίας καὶ γλώσσης, ἐξ ἧς πλεῖστα εἰς τὴν πάτριον φωνὴν μεθηρμήνευσεν, ὡς ἡμεῖς αὐτοὶ μάρτυρες αὐτόπται ἐγενόμεθα. Δ. Ζ.

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΕΛΕΟΥΣ

Ἀπέναντι τοῦ φθινοπωρινοῦ ἡλίου, ὅστις, δύων μελαγχολικῶς ὄπισθεν τῶν γλαυκῶν γραμμῶν τῆς Αἰγίνης, φαίνεται ἀποτείνων πρὸς τὴν φθισιῶσαν φύσιν ὕστατον ματαίας παρηγορίας ὠχρὸν μειδίαμα, καὶ ἐν παραθύρῳ τινὶ τοῦ μεγάλου Ἀσύλου τῆς ὁδοῦ Κηφισσίας, κάθηται νεαρὰ κόρη τοῦ ἐλέους Ὑπὸ τὸν ἀπέριττον λευκόν της κεκρύφαλον καὶ τὸ πλατὺ καὶ καθάριον, ὡς ἄλως ἁγιότητος, περιτραχήλιόν της, ἀναδείκνυται ζωηροτέρα ἡ ὠχρότης τοῦ κατατεθλιμμένου καὶ κατίσχνου προσώπου της, καὶ διὰ χειρὸς διαφανοῦς καὶ ὀστεώδους στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τῆς σιαγόνος, εὐθύνει μακρὰν καὶ ἀορίστως τὸ πεπονημένον βλέμμα της. Ἐν τῇ κατηφείᾳ δὲ τῆς ἐσπερινῆς τοῦ Σεπτεμβρίου πενθίμου γαλήνης εἶνε ἕρμαιον τῶν θλιβερῶν λογισμῶν της.

Οὐδὲν νεανικῆς ἀκμῆς ἐρυθρὸν σημεῖον στίζει τὴν πελιδνὴν μονόχροιαν τῆς μορφῆς της, καὶ ἐὰν μή, ἀπὸ τῶν κογχῶν τῶν κοίλων ὀφθαλμῶν της περιβαλλομένων ὑπὸ ἰόχρου κύκλου, σφραγῖδος ταλαιπωριῶν, ἐπρόβαλλε περίτρομον, ὡς ἀπὸ τάφου, τὸ θολερὸν καὶ ἀμυδρὸν γλαυκὸν βλέμμα της, εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῇ ὡς ὄψις νεκρᾶς, ὑπὸ μαγνητισμοῦ κινουμένης. Ἐνώπιόν της ἔχει τὴν μελαγχολικὴν εἰκόνα τοῦ φθινοπώρου, ἧς αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ ἀναγκαῖον συμπλήρωμα Ὑπὸ τὰς πρώτας δηλητηριώδους πνοὰς πίπτουσι τὰ ὠχρὰ φύλλα, ἡ ἀηδὼν φυγαδεύεται θρηνώδης, ἀνακαλυφθεῖσα ἐπὶ τῶν γυμνῶν κλώνων, ὁ ῥύαξ πτήσσει ῥιγῶν ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ πρώτου θυελλώδους νέφους, καὶ σιγηλὸν καὶ πένθιμον σκιόφως, ὡς ἀπὸ λύχνου ἡμισβέστου μνήματος, καλύπτει τὴν ἀγωνιῶσαν φύσιν. . . Πτήσσει καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Εἰρήνης ὑπὸ τὸν ζόφον τοῦ παρελθόντος εἰς ὃ πλανᾶ τὸ ταλαίπωρον πνεῦμά της.

* * *

Εἶνε μακράν, πολὺ μακράν· εἰς ἀπόστασιν δέκα καὶ πλέον χρόνων. Περὶ τὴν μικρὰν καὶ θαλπερὰν, ὡς φωλεά, ἑστίᾳ τῆς οἰκογενείας της, αὐξάνουσιν ἐν εὐτυχίᾳ ἐπαρκεῖ, ἀγάπη καὶ εἰρήνη δύο κορασίδες ὑπὸ τὴν αἰγίδα δύο γονέων. Αὐτὴ εἶνε ἡ πρεσβυτέρα, ἡ πραοτέρα, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δυστυχῶς καὶ ἡ δυστυχεστέρα. Εἶναι ἡπία, ἀγαθωτάτη καὶ εὐαίσθητος, ἀπέριττος καὶ ἀφελεστάτη, τὴν ἰδιοσυγκρασίαν ἀσθενικὴ μᾶλλον, ἡ Εἰρήνη, ἡ γλυκεῖα ξανθή, πειθηνία καὶ ὑπήκοος, ἄνευ ἀντιλογιῶν καὶ παρατηρήσεων, ἄνευ γνώμης καὶ θελήσεως, ἀλλὰ δεχομένη τὴν ἀλλοτρίαν ὡς ἀνάγκην πάντοτε. Ἡ ἄλλη, ἡ κοντὴ καὶ μελάγχρους Θεανὼ μὲ δύο μικρούς καὶ στρογγύλους ὀφθαλμούς, εἶνε ἡ ἄκρα αὐτῆς ἀντίθεσις. Φύσις παράφορος καὶ ἄστατος αὕτη, πονηρά, ἰσχυρογνώμων καὶ ἰδιότροπος, ἐξ ἐκείνων εἰς ἃς ὁ βίος εἶνε πλήρης ἐλαττωμάτων, παρατηρητικὴ καὶ διεστραμμένη, αἰωνίως παραπονουμένη καὶ ἀπαιτητική, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως τετραπέρατος κόλαξ, ἐπιβάλλει εἰς τοὺς ἀπλοϊκοὺς γονεῖς της τὴν ὑπεροχὴν ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς της ἐν πᾶσιν, ὅπερ εἶνε ὁ μόνος πόθος της, καὶ τὴν μείζονα στοργὴν καὶ ἐκτίμησιν. Εἰς τὰς ἀπαύστως παρεκτροπὰς καὶ ἀφροσύνας, ἃς τὸ πλεῖστον ἐν κακεντρεχῇ ἐπιγνώσει πράττει, τῇ ἀντιτείνει πάντοτε ἡ λογικὴ Εἰρήνη, ἠπίως παραινοῦσα αὐτὴν καὶ συμβουλεύουσα καὶ μετριοφρόνως καταγγέλλουσα εἰς τοὺς γονεῖς της. Ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων σχεδὸν βαναύσως ἀποπεμπομένη, ἐν ἐκείνῃ δὲ διεγείρουσα παιδικὴν ὀργήν, ἀλλ' ἧς διαλυομένης ἀπομένει, ὁλονὲν ἐπισωρευόμενον, κρύφιον καὶ διαρκὲς μῖσος.

Κατὰ πάντα τὰ λοιπὰ ἡ οἰκογένεια εἶναι λίαν εὐτυχής, οἰκογένεια τάξεως ἀξιολόγου, μὲ τὴν κοινωνικὴν ὑπόληψιν, τῶν φίλων τὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν καὶ τὴν οἰκιακὴν εἰρήνην, τὴν ἐξ ὁμονόων γονέων, εὐχαριστημένων ἐκ τῆς τύχης των. Αἱ ἐσωτερικαὶ διαμάχαι τῶν μικρῶν ἔτι τέκνων δὲν φθάνουσι νὰ ταράξωσιν ἐκτεινόμεναι τὴν γαλήνην τοῦ βίου τούτου.

Τὰ ἔτη τῆς παιδικῆς ἡλικίας παρῆλθον οὕτως ὡς καθαρὰ αὐγὴ ἀπατῶσα διὰ τῆς πρώτης αἰθρίας περὶ τῆς διαρκείας της, διότι ὄπισθεν λοφίσκου κρύπτεται νέφος θυελλοφόρον. Καὶ τὸ νέφος τοῦτο, τὸ σχηματισθὲν ἐκ τῶν ἁγνῶν ἀτμῶν τῆς ὡραίας γαλήνης τῆς ψυχῆς τῆς Εἰρήνης, ἦτο ἐραστὴς ὀλέθριος. Ὁ γόης οὗτος δαίμων, ἐγχωρήσας ἐν τῷ δεσμῷ τῶν τεσσάρων τούτων ὑπάρξεων, ἐνέσπειρε τὴν διχόνοιαν καὶ τὸν ὄλεθρον. Ἡ ἐρατεινὴ χαρις καὶ τὸ ἀθῷον θέλγητρον τῆς εὐαισθήτου Εἰρήνης, μορφωθείσης εἰς κόρην καλὴν καὶ ποθεινήν, εἵλκυσε τὸν ἀθέμιτον πόθον τοῦ ποταποῦ τούτου τέρατος, τοῦ ὑπὸ μορφὴν εὐγενοῦς νεανίου. Ἀλλ' αἱ ἠθικαὶ καὶ εὐαίσθηται ψυχαί, ὡς ἡ Εἰρήνη, εἶναι ἀπρόσιτοι εἰς τὰς πρώτας ἐφόδους τοῦ ἔρωτος, τότε δὲ μόνον παραδίδονται, ὅταν, διὰ συλλογισμῶν καὶ σοφισμάτων, νομίσωσιν ὅτι περιέβαλον αὐτὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος τῆς ἰδίας ἠθικῆς καὶ τῆς θέμιδος. Ὁ δ' αἰσχρὸς ἐραστὴς, μὴ δυνάμενος νὰ πλησιάσῃ τοσαύτην ἀρετήν, προσποιεῖται ὅτι ῥίπτεται ἐπὶ τῆς ἑτέρας, καρδίας ἀνοικτῆς καὶ ἐλευθερίας, καὶ ὄπισθεν τοῦ ὀργάνου τούτου, μηχανώμενος φίλτρα δελεαστικὰ καὶ δόλους ἀνοσίους, δεικνύων δῆθεν πάθος γοητευτικὸν ἐν τῷ ψευδεῖ του πρὸς τὴν Θεανὼ ἔρωτι, σαγηνεύει ἐπὶ τέλους τὴν ἀφελῆ Εἰρήνην.

Τοῦτο κατορθώσας, ὁ ὀλέθριος δαίμων, δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκην μέσων καὶ δολοπλοκιῶν καὶ περιφρονεῖ φανερῶς καὶ ἀποτόμως τὸ κοῦφον ὄργανον, ὅπερ ἠνάγκαζεν αὐτὸν τέως νὰ ἀσφυκτιᾷ θανασίμως, προσποιούμενον μανίαν ἔρωτος πράγματι δὲ μὴ αἰσθανόμενον πρὸς αὐτὸ εἰμὴ ἀπέχθειαν, μόνον ὡς ἐκ τῆς παχυλῆς καὶ ἀπολύτου πρὸς αὐτόν, ὄντος τύπου ἀψικόρου, παραδόσεώς του. Καὶ τὸ ἰοβόλον μαρσίππιον, ὅπερ ἔχει ἀντὶ καρδίας, τὸ πλῆρες παθῶν κτηνωδῶν καὶ πόθων ἀθεμίτων, ἀνοίγει τώρα καὶ ἐκχέει ἐπὶ τῆς παρθενικῆς ἀγνότητος τῆς δυστήνου Εἰρήνης. Ἀλλ' ἡ προσπεποιημένη τούτου μανία, εἶνε ἀληθὴς διὰ τὴν παράφορον Θεανώ, συνέχουσα

αὐτὴν σύμπασαν, ἐμπαθῶς, διαπύρως. Εἶνε ἕρμαιον ἀναίσθητον εἰς τὴν βορὰν τοῦ τέρατος, ὅπερ οὐδὲ νὰ τὴν ἀτενίσῃ ἤδη ἀξιοῖ. Τὸ πάθος της οὕτω περιέρχεται εἰς τὸν φοβερὸν βαθμὸν τοῦ ἔρωτος ἐκείνου, ὃν ἐξερεθίζει διαβρωτικὴ ζηλοτυπία, ἡ ἐξ ἀπάτης ὀργὴ καὶ ἡ συνείδησις ὅτι οὐ μόνον δὲν εἶναι ἀμοιβαῖος, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀντ' αὐτῆς ἀπευθύνεται εἰς ἀπεχθέστατον πρόσωπον. Λύσσα καταλαμβάνει τὴν μοχθηρὰν καὶ ἀναβράζουσαν συγχρόνως ὑπὸ τοιούτου ἔρωτος ψυχήν της, ὀρώσης ἀπὸ τῆς παγίδος τὸν δόλον, καὶ κατ' ἀρχὰς προσπαθεῖ ἐν ἑαυτῇ καὶ δι' ἑαυτῆς νὰ διεξαγαγῇ τὴν πάλην, ἐρωτοτροποῦσα, προσπίπτουσα, ἱκετεύουσα ἀπειλοῦσα, πασας τὰς πηγὰς τῆς πολυτρόπου φύσεώς της ἐξαντλοῦσα, ἀλλ' ἐκεῖνος μένει ἄκαμπτος, προσκεκολλημένος ἐπὶ τοῦ ζῶντος πτώματος τοῦ θύματός του. Μαίνεται ἡ Θεανώ, καὶ ὑπὸ τὴν σκωρίαν τοῦ πάθους, ὅπερ διαβιβρώσκει τὴν καρδίαν της, καὶ ὅπερ ἀναγκάζεται νὰ συγκρατῇ ἐν ἑαυτῇ, ἐλπίζουσα πάντοτε, ἐγένετο πελιδνή, ὀστεώδης, φοβερά. Ἀλλὰ τέλος δὲν ἀντέχει καὶ περιελθοῦσα εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς ἀπελπισίας, καταπλησθεῖσα δὲ σύμπασα ὑπὸ ἑνὸς μόνου αἰσθήματος, τοῦ μίσους, ἐκχέει ἡμέραν τινὰ τὴν χολήν της εἰς τοὺς ἀμείλιμους γονεῖς της, καταγγέλλουσα ἐν φοβεραῖς ὑπερβολαῖς καὶ αἰσχρότητι τοὺς ἔρωτας τῆς ἀδελφῆς της.

Ἐν τούτοις ἡ μήτηρ, ἡ μᾶλλον τοῦ πατρὸς συμπαθοῦσα τῇ Εἰρήνῃ, γηραιὰ ἤδη καὶ ἀσθενική, πάσχει χρόνιον καρδιακὸν καρκῖνον, ὑποσκάπτοντα τὴν ὀσημέραι κλονιζομένην ἐπὶ μᾶλλον ὑγείαν της, καὶ ὑπὸ τὸ πλῆγμα τῆς εἰδήσεως ταύτης δὲν ἀντέχει ἐπὶ πλέον νὰ φέρῃ τὸν ἐπαχθέστατον φόρτον τοῦ βίου. Εἰς τὴν βοράντῆ κτηνῆ τοῦ καρκίνου προστίθεται οἰκτρὸς μαρασμός, καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν, εἰς αὐτὰς τὰς προδοτικὰς ἀγκάλας, ἃς ἐνόμιζε τέως ὅτι μόνη κατέχει, καὶ τὰς ὁποίας μέχρι ἐσχάτων στιγμῶν κατηρᾶτο, ἡ ταλαίπωρος μήτηρ παραδίδει τὴν τελευταίαν πνοήν, εἰς συγγνώμην καὶ εὐχὴν ἐξαγνιστήριον.

Ὁ πατήρ, τυφλὸς ὑπὸ τοῦ πένθους καὶ ὑπὸ τὸ ἄλγος τῆς διττῶς τρωθείσης καρδίας του, δυσμενέστατος δ' ἀνέκαθεν πρὸς τὴν πρωτότοκόν του, ἀποδίδει τὰ πάντα εἰς τὴν δύστηνον Εἰρήνην καὶ ὑπὸ τῆς θηριώδους Θεανοῦς ἐξαγριούμενος καταρᾶται καὶ ἀποκηρύττει βδελυκτῶς τὴν ἄτιμον καὶ δολοφόνον κόρην ἐγκαταλείπων αὐτὴν ἀνηλεῶς εἰς τοὺς ὄνυχας τοῦ ἐραστοῦ της, ὅπως τὴν συντηρήσῃ διὰ βίου, καὶ παραλαβὼν τὴν πιστὴν καὶ προσφιλῆ του δευτερότοκον καὶ τὰ μικρά του ὑπάρχοντα, φεύγει διὰ παντὸς μακρὰν τοῦ τόπου. τοῦ προξενήσαντος τόσον δεινὸν καὶ τόσον πένθος ἐν τῷ οἴκῳ του.

Ἡ ἀπρόοπτος αὕτη καὶ λίαν δυσάρεστος τροπὴ τῆς περιπετείας του, εἰς ἣν μετ' ἀδιαφορίας κτήνους ἀφέθη ἁπλῶς πρὸς ἡδονήν, ὁ ἐραστὴς ὁ ἀλάστωρ, τῷ παριστᾷ τὴν ἀληθῆ θέσιν του, ἥτις οὐδόλως τὸν εὐαρεστεῖ. Κορεσθεὶς ἐκ τῆς διαφθορᾶς τῆς δυστήνου παρθένου, καὶ ἰδών, ὅτι ἤδη, οὐ μόνον οὐδὲν πλέον δύναται νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ἀλλὰ καὶ ὅτι τῷ ἀποκλείει διὰ βίου τὴν ἐλευθερίαν του, τὸ πρώτιστον τοῦτο ἔνστικτον τοῦ θηρίου, οὐδόλως, μετὰ τετράμηνον, δυσκολαίνεται νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῆς. Ἐπί τινας, ἐν τούτοις, ἑβδομάδας, ἀπὸ τῆς παραδόσεώς της καὶ εἰς τὴν ἠθικήν του κυριότητα, εἶχε τὴν γενναιοφροσύνην νὰ τηρήσῃ τὸ σῶμά του εἰς ταπεινήν τινα τῶν ἁγνιῶν τρώγλην, καὶ μόλις κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἡ ἀθλία ποταπότης καὶ ἡ τερατώδης φύσις του ἤρξαντο διαφαινόμεναι εἰς τὴν τέως ἀχνῶς ἐρῶσαν, καὶ περ καιρίως τρωθεῖσαν καρδίαν τῆς ταλαίνης Εἰρήνης. Ἔκτοτε δρᾶμα σπαρακτικὸν ἀνελίσσεται νυχθήμερον ὑπὸ τὴν πενιχρὰν στέγην τοῦ οἰκήματος. Τὴν πικρὰν μετάνοιαν ἐκ τοῦ ἁμαρτήματος τῆς ταλαιπώρου κόρης, παρεμύθει, ὁπωσοῦν, τέως ἡ ἡ ἰδέα τῆς συζυγικῆς διαβιώσεως καὶ ἤλπιζεν ἡ δύστηνος ὅτι τοὐλάχιστον ἀφοσιουμένη εἰς ἀγαθὴν καὶ ἐνάρετον, φεῦ! ἐτόλμα νὰ εἴπῃ τὴν λέξιν ταύτην, συζυγίαν, καὶ τὴν φιλόστοργον ἀνατροφὴν τῶν τέκνων της, νὰ ἐκπλύνῃ μέρος, ἔστω καὶ μικρότατον, τοῦ ἁμαρτήματός της. Ἠδύνατο ἡ δυστυχὴς νὰ ὀνειροπολήσῃ τοιοῦτον μέλλον, διότι ἔβλεπεν εἰσέτι τὸν ἐραστήν της διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἔρωτος, καὶ ἐπίστευεν ὡς ἱερὰς τὰς ἀτίμους ὑποσχέσεις του.

Ἀλλ' ἤδη τρέμει διαβλέπουσα ὑπὸ τοὺς λόγους καὶ τρόπους του τὸ ἀληθὲς μέλλον, ὅπερ τὴν ἀναμένει καὶ ὀδύρεται κρυφίως ὑπὸ βαρείας τύψεις καὶ θρηνεῖ, ἱκετεύουσα τὸν διαφθορέα της νὰ τὴν εὐσπλαγχνισθῇ τοὐλάχιστον ὑπὲρ τοῦ ὄντος ἐκείνου, τοῦ ἀθώου καὶ ἀτυχοῦς, ὅπερ ἐκαρποφόρησεν ἐν ἑαυτῇ ὁ στυγερὸς ἔρως του. Μάτην ἐκεῖνος προσπαθεῖ διὰ ψευδῶν ὑποσχέσεων νὰ τὴν καθησυχάσῃ. Ἔχει μάλιστα. τὸ τέρας, τὴν θηριώδη τόλμην νὰ τῇ ὁρίσῃ καὶ προσεχῆ τῶν δεινῶν της λύσιν, νομιμοποίησιν τουτέστι τῶν δεσμῶν των διὰ τοῦ ἱεροῦ κύρους τοῦ γάμου.... Παρέρχονται ἡμέραι πολλαί, ἀναβολαὶ ἀπελπιστικαὶ διαδέχονται τὰς ἀναβολάς, δυσπιστεῖ αἰωνίως ἡ ὠχρὰ μάρτυς, δέν παύεται τῶν δακρύων καὶ τῶν σιγηλῶν θρήνων, οὓς, φοβουμένη τὸν μελλόνυμφον σύζυγον δικαιολογεῖ παντοιοτρόπως, ἐφίσταται τελευταία τις προθεσμία, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Εἰρήνης, στεγανοῦνται κατὰ τῶν δακρύων, λάμψις δὲ πικροτάτης χαρᾶς φαίνεται ζωπυροῦσα αὐτοὺς εὐελπίστως. . . .

Ἡμέρα τις, ἐν τούτοις, παρέρχεται, νὺξ ἐπακολουθεῖ, ἠχεῖ μεσονύκτιον καὶ ἡ αὐγὴ ὑποφώσκει, ἡ δὲ τλήμων Εἰρήνη μόνη πρὸ τοῦ δυσμενοῦς εἰδώλου τῆς Θεοτόκου, ἐκχέει χειμάρρους δακρύων ἐν λυγμοῖς καὶ μετανοίαις, ὅπως τὴν ἐξευμενίσῃ, καὶ ἐν τῇ ὀρφανείᾳ καὶ ἐρημίᾳ της ἐν τῷ κόσμῳ, τῇ δείξῃ ὁδὸν σωτηρίας ἀπὸ τῆς μαύρης αὐτῆς ἀπογνώσεως.

* * *

Μετὰ δύο ἡμέρας ἡ ἀπελπισία της ἔφερεν αὐτὴν ἀσκόπως πρὸς τὴν εὐρεῖαν λεωφόρον τοῦ μεγάλου Ἀσύλου, ἐν ᾧ ἀποταχθεῖσα παντὶ ἀλγεινῷ ἐγκοσμίῳ, ἀπεφάσισεν, ὑπὸ τὸ

λευκὸν καὶ σεμνὸν τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἑλέους ἔνδυμα, καὶ ἀπέναντι ἀπ' εὐθείας τοῦ ἀσπίλου οὐρανοῦ, νὰ ἐξαγνίσῃ τὸ παρελθὸν διὰ μονασμοῦ ἱσοβίου. Τὸ ἐλπίζει τοῦτο, διότι εἶνε μόνη ἐν τῷ κόσμῳ, τοῦ βιωτικοῦ μαρτυρίου της μόνη μάρτυς καὶ ἀπόδειξις, καὶ ἐν τῇ νυκτὶ τῆς συμφορᾶς της δύναται ἔτι νὰ νομίζηται εὐτυχὴς διὰ τοῦτο. Διότι ἡ Πηγὴ τοῦ Ἐλέους καὶ Μήτηρ, ἐν τοῖς ὀδυρμοῖς τῆς μετανοίας της, ἐφάνη τέλος τῇ δυστήνῳ μάρτυρι ὡς ἐξιλαστηρίως μειδιάσασα, εὐσπλαγχνισθεῖσα πρὸς τοσαύτην συμφορὰν καὶ εἰσακούσασα τῆς μόνης δυνατῆς καὶ τελευταίας ἱκεσίας τῆς ἀπεγνωσμένης κόρης καὶ τῇ ἐπαύριον τῆς ἀτίμου της ἐγκαταλείψεως, ἐξήγνισεν ἑαυτὴν σωματικῶς καὶ διὰ τὸν κόσμον τοὐλάχιστον, ἀπορρίψασα νεκρὸν τὸ σπαράττον τὴν καρδίαν της ἄγος.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ Ι. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

Η ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ἡ ἀχαριστία ἣν ἔδειξαν οἱ ἄνθρωποι, πρὸς ἐκείνους οἵτινες ἀνέλαβον τὴν ἀνόρθωσιν τῶν κοινωνιῶν, πρὸς ἐκείνους οἵτινες πρωεμάχησαν ὑπὲρ μιᾶς μεγάλης ἰδέας, ἢ ἑνὸς μεγάλου σχεδίου, πρὸς ἐκείνους οἵτινες ἀνέλαβον νὰ ἐξαγάγωσιν αὐτοὺς τῆς πλάνης, καὶ τῆς δεισιδαιμονίας, καὶ οἵτινες ἀνέλαβον νὰ ποδηγετήσωσι καὶ διδάξωσιν αὐτοὺς εἶνε ἀξιοσημείωτος.

Οἱ μὲν ἀνέβησαν τὸ ἰκρίωμα, οἱ δὲ ἐπλήρωσαν τὰς φυλακάς, καὶ ἄλλοι ἄλλως ἔπαθον.

Ὁ τῆς Μαίας Φαιναρέτης υἱὸς ἀντιταξάμενος κατὰ τῆς τότε ἀχαλινώτου κοινωνίας, καὶ θελήσας νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς συμπολίτας του τῆς πλάνης ἔπιε τὸ κώνειον.

Ἡ ἄκρα δικαιοσύνη ἐρραπίσθη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀριστείδου, καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς, ἡ ζωογονοῦσα δημιουργοῦσα καὶ σώζουσα αὕτη μεγαλοφυία, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Περσῶν· τί νὰ εἴπῃ τις περὶ Μιλτιάδου, καὶ τί περὶ Ἀλκιβιάδου; ἐπεχείρησε τὴν κατάκτησιν τῆς Σικελίας, καὶ δὲν προεμάντευσε τὴν ἀχαριστίαν τῆς πατρίδος του. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ βιοῦντες οἱ Θουκυδίδαι συγγράφουσι τοὺς Πελοποννησιακούς των.

Ὁ Κικέρων μὲ τὴν μελίρρυτον γλῶσσάν του φονεύεται ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς τριανδρίας, καὶ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ἐμπύγνηνται τὰ ἐγχειρίδια τῶν Βρούτων.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ διαπρύσιος κήρυξ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ναζωραίου λιθοβολεῖται.

Ὁ Κολόμβος!!!! ὁ ἐπιχειρηματικὸς καὶ παράτολμος θαλασσοπόρος, περιπίπτει εἰς δυσμένειαν ἐστεμμένου τυράννου, καὶ δέσμιος ἐπιστρέφει ἐκ τῆς γῆς του, εἰς τὴν Ἱσπανίαν, τηκόμενος δὲ καὶ ἀπηλπισμένος, ἀποθνήσκει ὁ ἀνακαλύψας τὸν νέον κόσμον καὶ μόνη τοῦ υἱοῦ ἡ φιλοστοργία ἀποδίδει τὰ νόμιμα τῷ τεθνεῶτι.

Ὁ Μίλτων μὲ τὸν ἀπολεσθέντα παράδεισόν του τυφλοῦται, ὁ Τουρκουάτος Τάσσος μὲ τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν Ἱερουσαλὴμ ῥίπτεται εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ παράφροι ἐπαναστᾶται σύρουσιν εἰς τὸ ἰκρίωμα τὸν Ἀνδρέαν Σχενιέρον.

Οἱ Ροβεσπιὲρ καὶ Δαντῶν, οἱ διδάσκαλοι οὗτοι τῶν λαῶν, οἱ θεμελιωταὶ οὗτοι τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος τῆς Γαλλίας, ἀνέρχονται καὶ αὐτοὶ τὸ ἰκρίωμα.

Φεῦ! καὶ πόσοι ἄλλοι μεγάλοι αἱρεσιάρχαι, πόσοι κενοτόμοι φιλόσοφοι, πόσοι θιασῶται τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ λάτρεις, δὲν παρεδόθησαν εἰς χεῖρας ἐμμανοῦς καὶ φρενητιῶντος ὄχλου!!!

Ἔχει δίκαιον ὁ περίπυστος τῆς Γερμανίας ποιητής, λέγων ὅτι εἶνε φοβερὸν νὰ ἔχῃ τις περισσότερον πνεῦμα ἀπὸ τοὺς συμπολίτας του, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης εὗρε τὸν θάνατον. Μέγα δίκαιον εἶχεν ὁ Βειλάνδος

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ὑπερέβαλε καὶ ἐπεσκίασε τὸ ἐν Γολγοθᾷ ἔγκλημα.

Οἵα ἀχαριστία!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΡΕΔΙΑΔΗΣ

ADDIO

Addio καὶ ἀστραπηδὸν χωρεῖ, σ' ἐγκαταλείπει,
καὶ σὲ ἀφίνει ἄναυδον ὠχρὸν συντετριμμένον·
ὁ νοῦς σου στροβιλίζεται σὲ κεραυνοῖ ἡ λύπη
καὶ μένεις ἄνθος εἰς ὁδοῦ γωνίαν ἐρριμμένον.

—

Μόνον ὁ ᾅδης ὤφειλε τοιαύτην φράσιν μόνον
ἐκ τοῦ στυγνοῦ ἐρέβους του χαιρέκακος ν' ἀρθρώσῃ
νὰ χύσῃ τὸν δρυμύτερον τῶν ἀνιάτων πόνων,
καὶ ἐν μιᾷ τὸ παρελθὸν στιγμῇ ν' ἀποτεφρώσῃ.

—

Καὶ ὄχι χείλη προσφιλοῦς ὑπάρξεως Ἐκείνης.
Ἐκείνης, ἣν ἐλάτρευσα μὲ ὅλην τὴν ψυχήν μου
ὡς πολιὸν ἀστέρα μου μέσῳ φρικώδους δίνης,
ἣν εἶχον μόνον ὄνειρον καὶ μόνην προσευχήν μου.

—

Καὶ ὅμως.... τρέμω, φρικιῶ, μ' ἀποστατεῖ ἡ μνήμη
τὸ ἤκουσα τὸ φραγκικὸν ἐκεῖνό της «Addio»!!
ὡς ἔχιδνα ἐδάγκασε τὰ σπλάγχνα μου καὶ οἴμοι..
διπλὴν ὀδύνην ἔκτοτε ἐν τῇ ψυχῇ μου κλείω.

—

Πέριξ μου σκότος ἄληκτον καὶ ἀχανὲς ἐντός μου
καὶ οὐδαμοῦ ὀάσεως ἐλπὶς μὲ ἐνθαρρύνει
ἀφέθην εἰς τὰ κύματα τῶν συμφορῶν τοῦ κόσμου
φύλλον ξηρόν, νὰ σύρωμαι.... ἂς γείνῃ ὅτι γείνῃ...

—

Ἂς ἀποθάνω... ἂς τακῇ ἡ τλήμων μου καρδία
τί μ' ὠφελεῖ τάχα νὰ ζῶ; κ' ἂν ζήσω; τί μὲ μέλλει..
Εἶν' ἡ ζωὴ μαρτύριον φρικώδης εἰρωνεία
Ὁπόταν ζῇ τις ἄπελπις, καὶ δίχως νὰ τὸ θέλῃ.

—

Β'.

Αὐτὰ πικρῶς καθ' ἑαυτὸν σκεπτόμενος καὶ λέγων
τὸ κεκμηκός του ἔφερεν εἰς Φρεαττύα βῆμα.
Ἐκεῖ ἐφ' ἣν τὸ στῆθός του ἐκ τῆς ὀδύνης φλέγον
θὰ εὕρῃ δρόσον πρόσκαιρον, καὶ μετ' ὀλίγον μνῆμα

—

Εἶνε ἀδύνατον, ἐκεῖ... ἐκεῖ ὅπου τὸ πρῶτον
ἐρέμβασεν ἐνθουσιῶν τὴν ἄρρητον χαράν του
κι' ἐτόνισε τὴν λύραν του εἰς ἄσματα ἐρώτων
ἐκεῖ καὶ τὴν φρικώδη του θὰ θάψῃ συμφοράν του.

—

Ἔνθεν μὲν βράχος ἀπορρώξ μ' ἀκάνθας ἐστεμμένος
κἀκεῖθεν δέ, ἀφροστεφὲς καὶ πλαταγίζων κῦμα
Τί ἄλλο, πλέον ναυαγὸς καταπεπονημένος
θὰ ἐπροτίμα ὡς ἀκτὴν καὶ προσφιλές του μνῆμα.

Ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Φρεαττύος. Ἄλλοτε ποτέ.